

KONTROVERZNÝ IDENTIFIKAČNÝ
VZBUDUJE OPRÁVNENÉ OBAVY
Strana 4.

ZVÍŤAZÍ EGOCENTRIZMUS
ALEBO SPOLOČNÝ ZÁUJEM
Strana 5.

ANI LIBERÁLNA VEĽRÍŠA
ZREJME NEBUDE NAVEKY
Strana 6.

GALÉRIA JÁNA ZORIČÁKA
V JEHO RODNOM ŽDIARI
Strana 9.

VALČIKY VOJTECHA KÉLERA
KONKUROVALI AJ STRAUSSOVI
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Z dnešnej generácie už iba šesťdesiatnici a starší si môžu pamätať reguláciu umeleckej tvorby za bývalého režimu. Takzvané odborné komisie, zostavované pod dohľadom súdruhov z vedenia komunistickej strany, rozhodovali o vhodnosti či nevhodnosti umeleckých diel. Rovnako aj o koncertoch umeleckých skupín, a čo nebolo v súlade s ideológiou režimu, nemalo šancu predstaviť sa verejnosti. Slobodní či skôr anti-režimoví umelci mohli byť radi, ak ich nechali v pokoji žiť. Režim dostal prívlastok totalitný a v novodobých dejinách prijali poslanci parlamentu zákon o nemorálnosti a protiprávnosti komunistickej strany, o ktorom vyhlásili, že „zneužíval na prenasledovanie občanov mocenské nástroje“, a aj preto prijali tento zákon, aby „nikdy nedošlo k pokusom o obnovu totalitných systémov v akejkoľvek podobe“.

Uplýnulo necelých tridsať rokov od zvrhnutia komunizmu a vedúcej úlohy komunistickej strany v spoločnosti a opäť sa podaktoré politické subjekty ujímajú totalitných praktík. Zákon sem, zákon tam. Zatiaľ nezískali moc v štáte, ale tam, kde stoja na čele samospráv, jednoznačne prejavujú totalitné maniere. Slobodné médiá zaznamenali zrušenie koncertu skupiny Zona A na Rozálskych hodoch v bratislavskom Lamači, čo poslanci zastupiteľstva za Progresívne Slovensko a Spolu odovzdali tým, že sa nevedeli stotožniť s názorovým presvedčením interpreta – teda kapely. Keďže majú v zastupiteľstve prevahu, starosta napokon neobjednal vystúpenie týchto muzikantov. Odôvodnil to presne tak ako kedysi komunistické komisie: „To, ako sa profiluje spomínaná skupina, u mňa nezbudilo presvedčenie, že tu hovoríme o štýle punk.“ Ešte uviedol, že pre neho je hlavným rozmerom hodov sviatkov sv. Rozálie.

Zdalo by sa, že duchovnosť zvíťazila nad svetskosťou, čo je u progresívcov neočakávané. Hlboký omyl. Na záver podujatia zahlásil starosta prekvapenie. Prítomní sice skandovali Zóna A, no na javisko prišla Metalinda so svojou novou piesňou Asi mi chýba sex. Jeden z jej veršov má skutočne duchovný odkaz: Sex duša lieči v nás, to je náš Otčenáš...

Eva ZELENAYOVÁ

Matica zorganizovala druhý ročník Folkfestu v hlavnom meste Folklór má svoje miesto aj v Bratislave

Pavol JAVORSKÝ, Peter HORŇÁK – Foto: Maroš SMOLEC

Deň Ústavy Slovenskej republiky si bratislavskí matičiari pripomenuli druhým ročníkom Folklorneho festivalu Matice slovenskej – Folkfest 2019. Počas celého nedeľného popoludnia vystúpilo v amfiteátri na Štrkoveckom jazere vyše štyristo účinkujúcich od najmenších až po známe folklórne súbory, najmä z regiónov západného a južného Slovenska. Organizátormi boli Matica slovenská, Miestny odbor Matice slovenskej v Ružinove, Klub žien SNS Marina a mestská časť Ružinov. Podujatie zaštitil predseda NR SR Andrej Danko a finančne ho podporil predseda vlády SR Peter Pellegrini.

Bola to istým spôsobom nezvyčajná prehliadka. Najmä preto, že ide o mestský festival, kým väčšina takýchto podujatí má svoj domov v niektorej z rázovitých dedinských oblastí.

■ BRATISLAVA A FOLKLÓR

„Matica slovenská a folklór sú historicky prepojené pupočnou šnúrou. Ako inak ako takýmto podujatím si majú matičiari pripomenúť prijatie ústavy. Zorganizovať folklórny festival v hlavnom meste nie je jednoduché. Svojich fanúšikov však folklór v Bratislave má. Toto mesto dokonca patrí medzi významné folklórne centrá. Aktívne v ňom pôsobia pätnásť folklórnych súborov. A dôkazom je aj tento festival, v ktorého organizácii chceme pokračovať. Verejne sme požiadali starostu mestskej časti Ružinov, aby prevzal organizáciu Folkfestu pod svoje krídla, ako to bolo v minulosti,“ uviedol pre SNN predseda MO MS Bratislava-Ružinov a správca Matice slovenskej Maroš Smolec.

Folklórny festival pod názvom Folkfest má však dlhoročnú tradíciu, ktorá bola nedávno nesprávnym rozhodnutím ružinovskej samosprávy prerušená. Viac vysvetlil zakladateľ festivalu, jeho dramaturg a vedúci folklórneho súboru Karpaty Miroslav Kapasný: „Tento ročník je pre mňa už pätnásť. Po rozhodnutí viac neorga-

Matica slovenská spoločne s ďalšími organizátormi prichádza s reprezentatívnym folklórnym podujatím aj do hlavného mesta. Už po druhý raz v mestskej časti Ružinov v amfiteátri pri Štrkoveckom jazere pripravila Folkfest, na ktorom účinkovali popredné detské súbory, folklórne kolektívy dospelých aj jednotliví sólisti a interpreti.

nizovať Folkfest túto aktivitu prevzala posledné dva roky Matica slovenská. Veríme, že v budúcnosti bude opätovne festival aktívne organizovať aj mestská časť Ružinov. Tento rok sme pozvali folklórne súbory zo západného Slovenska – aj vzhľadom na finančný rozpočet podujatia. Vystúpili však veľmi kvalitné telesá a návštevníkom sa to páčilo. Obmedzené zdroje nám nedovoľujú pozvať súbory, ktoré by

sme chceli a ktoré by sa chceli na Folkfeste zúčastniť.“

■ ZÁUJEM O TRADÍCIE

Starosta Ružinova Martin Chren vyzvu organizátorov festivalu prijal. Vyjadril sa, že by mestská časť mohla na ňom participovať aktívnejšie, prípadne sa stať hlavným organizátorom a zaradiť Folkfest do programu Ružinovských hodových slávností. „Mnohí

ľudia si myslia, že folklór patrí mimo Bratislavu. Dnešný festival aj mnohé ďalšie práve naopak potvrdzujú, že folklór a tradície sú blízke aj obyvateľom hlavného mesta. Lístky na ne sa vypredajú, hľadiská zaplnia, a preto má zmysel, aby aj ružinovská samospráva takéto podujatia podporovala,“ dodal starosta Ružinova.

■ VIZITKY Z PÓDIA

V rámci tohtoročného Folkfestu vystúpili: dychová hudba Vajnoranka, Folkduo plus, detské folklórne súbory Krpčiarik, Gerulata, Pavučinka, Závodzan, Tancujúce slniečko, folklórne skupiny Závodzan a Viničiar a folklórne súbory Slovenskí rebeli, Karpaty, Gymnik, Trenčan a Nadšenci. V rámci vystupujúcich sme oslovili vedúceho súboru Slovenskí rebeli J. Černeka, ktorý je riaditeľom Domu MS v Komárne a súbor je kolektívnym členom Matice slovenskej. „Prišli sme z Komárna. Vystúpime s fragmentom nášho programu, ktorý často hrávame pod názvom Talafatky. Sme mladý súbor inšpirovaný folklórom. Nie sme nositeľmi tradícií, lebo sme vznikli len pred siedmimi rokmi z dramatického krúžku Dramaťák. Za ten krátky čas však združujeme vyše osemdesiat členov v dvoch krúžkoch. Dará sa nám. Stihli sme už reprezentovať našu krajinu vo viacerých štátoch. Nedávno sme sa vrátili z úspešného turné po Francúzsku,“ vysvetlil J. Černek

3 OTÁZKY PRE:

Viliama HORŇÁČKA, predsedu Združení slovenskej inteligencie KORENE

Aby sme neopakovali staré historické chyby

• Aký význam malo prijatie Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR pre slovenský národ?

Kľúčový! Deklaráciou sme si otvorili cestu medzi národy, ktoré sa rozhodli žiť slobodný život a zvrchovane rozhodovať o svojom osude ako rovnoprávny subjekt medzinárodného práva. Mnohí predstavitelia SR na to však veľmi rýchlo zabudli...

• SNR prijala Ústavu SR pred dvadsiatimi siedmimi rokmi. Ako ju hodnotíte dnes?

Ústava je vyjadrením ucelenej štátnej idey a tvorí základ zákonodarstva aj podstatu politického systému štátu, ktorý sa ňou musí riadiť. Takzvaná veľká novela z februára 2001 však odovzdala dôležité právomoci VÚC a obciam, ale sekundárne aj medzinárodným inštitúciám

a podriadila slovenské zákony právnym normám EÚ. Tým vážne oslabila pôvodnú plnú suverenitu SR, ako bola zakotvená v ústave z 1. 9.1992.

• Aj v čase, keď si pripomíname sedemdesiate piate výročie SNP, prichádzate s novými výzvami k národu. Prečo?

Dejnotvorné udalosti sa nehodnotia podľa zámerov, ale podľa následkov, ktoré spôsobili. Aj toto vojenské vystúpenie potvrdzuje našu častú historickú skúsenosť, že unáhlenosť, nedostatočná pripravenosť, ideová nejasnosť, nejednotnosť vedenia aj velenia spolu s absenciou výraznej authority, nekoordinovanosťou a živelnosťou, ktorá bola egoistickou svojvôľou a sebaapredsaďovaním sa (Veľičko, Beneš, Šrobár, Golian, Husák...), nemôžu viesť k úspechu. A tak Slováci bojovali, kládli

životy, ale hlavným víťazom bol Beneš, ktorý obnovil unitárne Československo a kruto potrestal Slovákov za slovenskú štátnu samostatnosť. Táto udalosť je dodnes bolestivou jazvou rozdeľujúcou – čiže oslabujúcou – Slovákov ako národ, z čoho vždy ťažili najmä cudzí. Aby sme neopakovali historické chyby a zachránili hodnoty nášho národného dedičstva ako podstatu národnej identity Slovákov, ktorá je dnes vážne ohrozená, navrhujeme pre spoluprácu národných síl slovenskej spoločnosti jednotiacu heslá kampane pred voľbami 2020: „Bráňme si vybojované!“ a „Za slovenské Slovensko!“ Je najvyšší a možno aj posledný čas, aby sme sa poučili.

Zhovárať sa: Matej MINDÁR
Foto: archív V. H.
Viac aj na strane 5

V SNN 38/2019
SI PREČÍTATE

■ Sudca Najvyššieho súdu Slovenskej republiky Š. HARABIN sa vzdal kandidatúry na jeho predsedu
■ Slovenský grafik Orest DUBAY sa trvalo zapísal do slovenského moderného výtvarného umenia
■ Od narodenia národovca Augusta Horislava ŠKULTÉTYHO uplynulo nedávno dvesto rokov

Odporcovia slovenskej štátnosti sa znova rozostavujú na scéne Dlhá cesta od kádehákov k progresívcom

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

S blížiacim sa okrúhlym výročím tzv. nežnej revolúcie sa objavujú ako huby po daždi projekcie, ktoré upozorňujú na akési ukradnutie štátu. Ako prvé hovorilo o potrebe znova postaviť štát Hlinovo KDH. Kiska sa na veľkoplšných pútačoch domáha: Vráťme Slovensko všetkým ľuďom. Zuzana Piussi sa pripomína dokumentárnym filmom Ukradnutý štát... O čo im ide? Čo sa dá tušit' za týmito odkazmi?

Anton Selecký, do roka 1989 katolícky disident, v tomto roku uviedol na trh knižku Kanál, o ktorej historik Martin Lacko napísal, že je „dôležitým príspevkom hľadania pravdy o našich najnovších dejinách“. Lenže dnešná doba opäť nepraje hľadať pravdu, a preto sa Selecký sotva dočká uznania za svoje dokumentačné dielo ešte počas svojho života. Sotva. Je také impozantné, také pravdivé, až mrazi.

PODOBY NEŽNOSTI

Kto pozorne sleduje masmediálny priestor, neunikla mu čoraz očividnejšia propagácia Česko-Slovenska. Kto sa pozorne začíta do Seleckého knižky, neuniknú mu poznámky odhaľujúce pravú tvár nežnej revolúcie. A súčasne

si môže položiť otázku, o aký štát odporcom slovenskej štátnosti ide. O Slovensko zrejme nie.

Selecký druhýkrát stál pred súdom na sklonku vlády jednej strany. Išlo o proces s bratislavskou päťkou: Jánok Čarnogurský, Miroslavom Kusým, Hanou Ponickou, Vladimírom Maňákom a Antonom Seleckým. Spomína, že už počas príprav procesu i po oslobodzujúcom rozsudku sa u Kusého stretávalo veľa ľudí. Aj Karl Schwarzenberg. Spomína na moment, keď Milan Šimečka st. „preukol vo zvláštny smiech“, keď opakoval: „Anton Selecký, historická postava, Anton Selecký, chacha...“ A zdôrazňuje vetu, ktorú tam počul: „A teraz nastúpime my.“ Ďalším textom potvrdzuje to, čo mnohí iba tušili: „Nuž porozumel som tomu všetkému až neskôr, ako aj viacerým súvislostiam okolo Novembra. Už 15. decembra 1989, teda o mesiac po našom súde, sa s premiérom už „novembrovej vlády“ Československa, teda s Mariánom Čalfom, dočasne povereným prezidentskými právomocami, a 25. januára 1990 aj s Alexandrom Dubčekom stretol finančník George Soros.“

Kto a pre koho pripravoval Česko-Slovensko? Prečo boli vo voľbách v roku 1992, keď sa rozhodovalo aj o ďalšom štátoprávnom usporiadaní federácie, nasadené britské tajné služby? Smutnou skutočnosťou zostáva fakt, že pri tomto procese pomáhali aj niektorí kňazi. Seleckého skúsenosť: Súd síce oslobodil štyroch disidentov z päťky, ale Čarnogurský zostal v Justičnom paláci ďalej. „Opäť

prišiel čas pre bratislavský kostol Blumenštál, akési stredisko slovenských kňazov disidentov. Pani Hanka v mene nás všetkých napísala výzvu bratislavským veriacim.“ Mala sa prečítať na konci svätej omše. Selecký ju začal čítať pri oltári, no „po prvých mojích slovách niekto v sakristii vypol mikrofón. Tým sa len potvrdilo, že ŠtB mala svoje páky priamo v kostoloch“.

SOROSOVE CHÁPADLÁ

Kde sa našlo toľko konfidencí? Korupčníkov? Komunisti to vedeli. Korumpovali vo väzniciach i na slobode. Pre daktorých bol pocit výnimčnosti viac než život v pravde. To sa, žiaľ, neskončilo ani po roku 1989. Štát zaplavili cudzí korupčníci pod ušľachtilým názvom nadácie či mimovládky. Z ich aktivistov sú dnes politici bez zábran. Jeden z nich, čerstvý člen Kiskovej strany Šeliga, sa nechal počuť, že Harabin nie je dobrým kandidátom na predsedu Najvyššieho súdu SR. Progresívcom v Lamači nebola dobrá skupina, ktorá v minulom režime mala konflikty s totalitnou mocou. Takže, kto a pre koho pripravoval pred tridsiatimi rokmi štát, je už dnes dosť známe. Aj keď je málo takých svedkov doby ako Selecký.

Neukradli nám štát v roku 1992. No neprestali ho vykrádať.

Na ministra financií čakajú vážne rozhodnutia a tvrdé opatrenia Štátny rozpočet v znamení obáv o schodok

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Ak vláda neprijme dodatočné opatrenia, ku koncu tohto roka by mohol deficit štátneho rozpočtu dosiahnuť 955 miliónov eur, teda 0,99 percenta hrubého domáceho produktu. Upozornila na to počas leta Kancelária Rady pre rozpočtovú zodpovednosť vo svojom monitoringu plnenia rozpočtu v tomto roku.

Už pri schvaľovaní návrhu štátneho rozpočtu, ktorý ministerstvo financií vypracovalo ešte pod vedením Petra Kažimíra, sa počítalo s vyrovnaným hospodárením v roku 2019. Prišiel však čas, keď by vláda mala prijať účinné opatrenia na zastavenie rastu schodku, ktorý sa neplánovane blíži k jednému percentu HDP.

MENEJ ROZHADZOVÁŤ

„Riziká pre saldo vyplývajú najmä z nadhodnotených nedaňových príjmov a vyššieho rastu výdavkov v niektorých oblastiach. Zhoršenie ekonomického vývoja, ktoré predpokladajú najnovšie prognózy, má zanedbateľný vplyv na

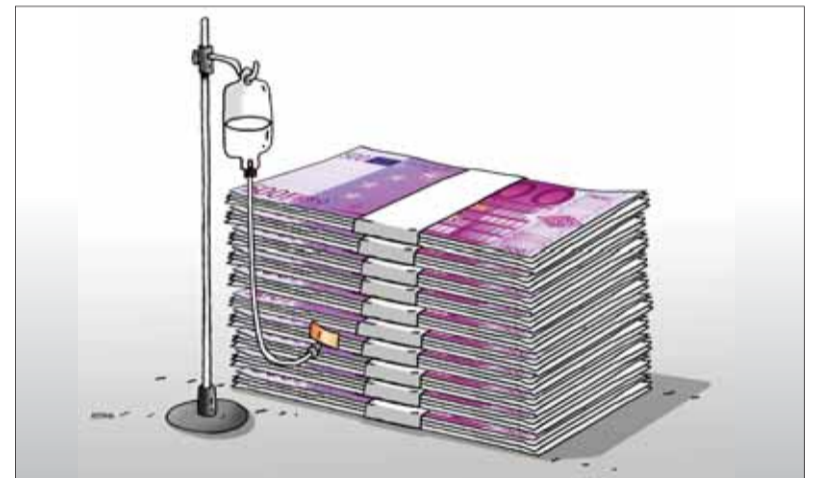
výšku rizík,“ tvrdí rozpočtová rada. Najvyššie riziko rada očakáva pri nedaňových príjmoch, kde odhaduje výpadok výnosu oproti schválenému rozpočtu o štyristopäť miliónov eur. Na tieto riziká upozorňovala pritom rozpočtová rada už v čase schvaľovania rozpočtu, pričom každoročne sa opakujú.

Štátnemu rozpočtu by mohlo pomôcť očakávané zníženie príspevku Slovenska do rozpočtu Európskej únie. „Na základe informácií, zverejnených Európskou komisiou o výške príspevku SR do rozpočtu EÚ, očakávame úsporu sedemdesiatšedem miliónov eur,“ informovala Kancelária Rady pre rozpočtovú zodpovednosť. Celkové príjmy štátneho rozpočtu za

osem mesiacov však na druhej strane medziročne klesli o 7,5 percenta na 8,192 miliardy eura, kým celkové výdavky sa znížili iba o tri percentá na 9,185 miliardy eura. Ministerstvo financií informovalo, že daňové príjmy, ktoré tvoria podstatnú časť celkových príjmov štátu, medziročne klesli o 3,1 percenta na 7,025 miliardy eura. Medziročne výrazne klesli aj príjmy štátu z eurofondov, a to o 44,6 percenta na 563 miliónov eur.

EKONOMIKA SPOMALILA

Rozpočet na rok 2019 bol postavený na predpoklade hospodárskeho rastu 4,5 percenta HDP. Vo februári však bol zrevidovaný na úroveň štyroch percent.

Nebola to zrejme posledná revízia, trend bude pokračovať smerom nadol, čo avizoval aj odhad Národnej banky Slovenska, a to na úrovni 3,5 percenta HDP. V lete však prišlo napriek meteorologickým horúčavám aj finančné schladenie, rast slovenskej ekonomiky má v tomto roku dosiahnuť 3,3 percenta. Vyplýva to zo strednodobej predikcie NBS. Už na septembrovej schôdzi parla-

mentu sa budú musieť poslanci vážne porozprávať o niektorých návrhoch zákonov a ich prípadných novelizáciách. O niekoľko mesiacov sú tu voľby, predvolebný politický boj vstúpi do svojej najintenzívnejšej fázy, a to je čas rozdávania. Otázne je, že či si Slovensko v situácii nečakaného a pomerne vysokého deficitu štátneho rozpočtu môže takúto tradíciu dovoliť.

VŠIMLI SME SI

Populárny americký reportér Rick Reves, spisovateľ a cestovateľ, ktorý máva vlastné programy o najzaujímavejších kútoch sveta v televízii a na jeho názor čitateľa a diváka dajú, sa v denníku USA Today a na www.ricksteves.com nadchýna Bratislavou. Bol tu už pred niekoľkými rokmi a nedávno znova.

Prijemné referencie o Bratislave

Americké noviny referujú o našom hlavnom meste priaznivo.

Tento žurnalista porovnáva a tvrdí, že hlavné mesto Slovenska patrí k najrýchlejšie sa meniacim mestám v Európe a jeho prítlačivosť sa každým rokom rapídne zväčšuje. V úvode porovnáva svoje dojmy: „Bratislava, hlavné mesto Slovenska a kedysi večerami takmer mesto duchov, je jedným z veľkých prekvených miest nedávnych čias... Ak tu však máte stráviť len niekoľko hodín, neváhajte a zamierte hneď do Starého Mesta a Podhradia, potulíte sa po uliciach a na záver výletu zájdite na jednu z nádherných vyhládok: Vystúpte na ploštinu piliera nového mosta ponad Dunaj alebo na Hrad.“

Pri porovnávaní svojich dojmov z dvoch návštev vyzdvihol rekonštrukciu celých ulíc v centre mesta, nové farebné fasády budov, živé kaviarne a vinárničky s terasami, návštevnikmi zaplnené ulice, elegantné butiky s veľkým výberom tovaru, ktoré môžu konkurovať svetu, a pritom majú znesiteľnejšie ceny, tichý ruch v centre mesta a pokojnú atmosféru Podhradia, novú výstavbu na nábreží v oboch smeroch od centra. Osobitne si všimá zmeny „po prúde“ – rastúci „les mrakodrapov“, ktoré však nechcú ohurovať masívnosťou ani výškou, vyzdvihuje možnosť novej trasy prechádzok popri Dunaji s Euroveou, moderným nákupným centrom a luxusnými bytmi, terasami a espressami na dunajskom brehu. Osobitne sa venuje rekonštrukcii Hradu vrátane jeho interiérov a ich muzeálneho a reprezentatívneho využitia. Spomína aj niektoré ďalšie konkrétne lokality a zaznamenáva ich zmeny – Michalská brána, Laurinská ulica, Stará tržnica... Michalská ulica je preňho príkladom, akými zmenami prešla Bratislava a najmä jej historické centrum. Zdôrazňuje: „Priznám sa, že Bratislava ma nenechávala chladným. Ale zmeny, ktorými prešla za posledné dve desaťročia, ju premenili na vsutku prijemnú destináciu. Jej energia je inšpirujúca!“

(jč)

Foto: Štefan KAČENA

Na Národnom výstupe na Kriváň predstavili aj publikáciu matičného autora Zbojnícky prepád v Račkovej doline

Tohtoročný Národný výstup na Kriváň sa uskutočnil 17. augusta 2019. Organizátori ho venovali stému výročiu založenia Tatranského spolku turistického, ktorý sídlil v Liptovskom Mikuláši. Jeho prvým predsedom bol Kornel Stodola, priekopník lyžovania na Slovensku. Výstup spojili aj so sto šesťdesiatym výročím narodenia svetového vedca Aurela Stodolu, liptovskomikuláškého rodáka. Bol vynálezcom parnej turbíny a jeho prednášky na univerzite v Zürichu navštevoval aj Albert Einstein.

Po výstupe na Kriváň bol v autocampingu v Račkovej doline slávnostný program s táborákom. Na úvod predniesol báseň o Kriváňi od Rehora Urama Podtatranského predseda KR MS Milan Stromko. Účastníkom sa prihovorili aj zástupcovia organizátorov. Vo svojich príhovoroch priblížili históriu národných výstupov na Kriváň a vyzvali prítomných, aby pokračovali v odkaze štúrovcov a upevňovali svoj vzťah k rodnému Slovensku. Členovia Matičnej divadelnej ochotníckej scény z Liptovského Mikuláša sa predstavili vtipnou scénkou Zbojnícky prepád.

NOVÁ KNIHA

V závere podujatia uviedli do života najnovšiu knihu spisovateľa, dramatika a dlhoročného matičiara Petra Vrlíka Rozprávanie o Kriváňi, ktorú prítomným predstavil literárny kritik a člen Spolku slovenských spisovateľov Štefan Packa. Autor v nej prináša zaujímavosti o dolinách pod Kriváňom, predstavuje aj obce Hybe, Važec, Štrba, Východná a Pribylina, pričom dominantou

ČO INÍ NEPIŠU

kapitolou je história národných výstupov na Kriváň.

OSOBNOSTI NA ŠTÍTE

V nej zaujmú historiky o najrôznejších osobnostiach, ktoré vystúpili na legendami opradený Kriváň. Z umeleckého pohľadu venuje autor rozsiahly priestor ľudovým piesňam, ospevujúcim tento tatranský štít, a pohľad naň rozširujú state Kriváň na notovom papieri, Kriváň vo výtvarnom umení, Kriváň básnickým perom a Kriváň pohľadom prozaikov. V bohatej obrazovej prílohe zaujmú umelecké i dokumentárne, čierne-biele i farebné fotografie. Ich autormi sú Karol Španík, Ivan Bubelíny, Ján Kamien a Jozef Školek. Knihu vydalo Vydavateľstvo GEORG v Žiline.

Vynikajúci francúzsky horolezec Gaston Rébuffat napísal: „Aby človek dobre videl, nestačí otvoriť oči, treba najmä otvoriť srdce!“ Kniha Petra Vrlíka - Rozprávanie o Kriváňi, otvára čitateľom oči vo vzťahu k našej krásnej slovenskej prírode a srdce k našej národnej histórii.

Andrej VRBICKÝ

Sulíkovo balans na hrane

Roman MICHELKO

Richard Sulík je zaujímavá postava slovenskej politickej scény. Začínal ako Miklošov poskok, mal ambície stať sa podpredsedom SDKÚ, pričom jeho predstavy o tom, ako funguje politika, boli, jemne povedané, silne insitné (vraj požadoval odchod Mikuláša Dzurindu z vedenia SDKÚ). Keď pochopil, že v SDKÚ neprerazí, skúsil vymyslieť akúsi politickú obskurnosť nazvanú odvovňovací bonus. Paradoxne, jeho možno budúci koalíčný partner Miroslav Beblavý to už vtedy pred vyše desiatimi rokmi ohodnotil ako konštrukt sociálneho inžinierstva. Každopádne, po krachu starej pravice SDKÚ – vďaka Gorile a KDH – opäť vďaka politickému pokrytectvu, sa v roku 2016 trochu nečakane stal načas dokonca lídrom opozície so silnými, priam premiérskymi ambíciami.

V priebehu rokov 2016 – 2019 však v slovenskej politike nastali mnohé zmeny, najmä vznik „novej opozície“ s tzv. „novými“ politikmi typu Miroslav

Beblavý (sedemnáť rokov v politike) či Martin Poliačik (deväť rokov v politike) priniesol na slovenskú politickú mapu priam tektonické zmeny. Predovšetkým nástup progresívcov s ich mediálnou hviezdou Zuzanou Čaputovou spôsobil raketový štart preferencií tohto nového subjektu. Nástup progresívcov, Spolu a Kiskovej strany Za ľudí sa prejavil v prudkom páde preferencií SaS. Zo svojho preferenčného maxima, ktoré atakovalo pätnásť až šesťnásť percent, dnes strana spadla na sotva sedem percent. Sulík sa aktuálne dostal do situácie, keď s definitívnou platnosťou dosníval svoj premiérsky sen, ba dokonca nemôže snívať ani svoj sen o tom, že bude ministrom financií. V tejto súvislosti Miroslav Beblavý ako „designovaný“ podpredseda vlády a minister financií v projektovanej budúcej vláde jasne povedal, že nijaký odvovňovací bonus nebude a miera naplnenia pôvodného programu SaS sa

sulíkovcom umožní len vo veľmi symbolickej rovine. Ak k tomu pridáme skutočnosť, že Richard Sulík bol v ostatných piatich rokoch prevažne v Bruseli, resp. Štrasburgu, je jasné, že jeho vplyv na stranu sa oslabil. Už len samotná táto skutočnosť spôsobila, že do značnej

KOMENTÁR

miery stratil bezprostredný kontakt so slovenskou politikou. Ešte horšie sa jeho absencia na Slovensku prejavila v straníckej politike. Stalo sa to, čo sa dalo čakať – šéf bol preč a kontrolu nad stranou postupne preberali rôzne skupinky. Dnes je však SaS v situácii, keď pre prudký prepád preferencií akútne hrozí strata poslaneckého mandátu dobrej polovice poslaneckého klubu.

Symptómy toho, že to v SaS nie je celkom v poriadku, naznačili voľby do republikovej rady, v ktorých prekvapujúco neuspela Sulíkova protégé

a preferenčná dvojka strany Lucia Nicholsonová. V reakcii na túto skutočnosť Nicholsonová prerušila svoje členstvo v strane (vraj do konca roka). Toto gesto však jasne naznačilo, že strana je všetko možné len nie konsolidovaná.

Richard Sulík po skončení mandátu v Európskom parlamente začal jasne chápať, že jeho dlhšia absencia na Slovensku si vyžiadala svoju daň. Čoraz viac straníkov má problém s jeho autoritatívnym štýlom riadenia, situácia v strane je napätá, všetci očakávajú, ako dopadnú voľby vo februári 2020 s tým, že keď budú výsledky podľa očakávania podstatne horšie než v roku 2016, nastane veľmi vhodná atmosféra na výmenu autoritatívneho a navyše aj neúspešného predsedu.

Richard Sulík si veľmi dobre uvedomuje, že obhájiť predsednícky post po „nevýhre“ vo voľbách v júni 2020, bude podstatne ťažšie než pol roka pred voľbami. Aj preto zneužil veľmi čudné ustanovenia v stanovách SaS a na 7. septembra zvolal mimoriadny snem, ktorý má jeho predsednícky mandát potvrdiť na podstatne dlhšie obdobie. Získa tým čas na konsolidáciu svojho postavenia, bez ohľadu na prípadný nelichotivý volebný výsledok. Napokon, v dejinách strany to nie je nič nové. Podobný trik použil Sulík už

v čase, keď proti nemu kandidoval Jozef Mihál. Aj vtedy zvolal mimoriadny kongres s cieľom znemožniť svojmu výzývateľovi štandardnú volebnú kampaň. Teraz sa však stalo niečo, s čím celkom nerátal. Toto flagrantly zneužívanie stanov narazilo na relatívne prudký odpor jeho straníkov. V čase uzávierky tohto komentára štyridsaťšesť členov strany vrátane najvyšších straníckych špičiek – podpredsedníčky Jany Kiššovej, šéfy poslaneckého klubu Natálie Blahovej či poslancu Jozefa Rajtára – oznámilo, že sa na kongrese nezúčastnia. Ak si uvedomíme, že strana má niečo nad dvesto členov, na to, aby rebeli Sulík zastavili, muselo by ich byť vyše sto. Dnes tak verejne a otvorene protestuje proti Sulíkovej politike asi štvrtina členov. Otázka teda znie, o čo im vlastne ide? Významná časť straníckych špičiek – podpredsedovia, poslanci a členovia republikovej rady – týmto postojom protestuje proti skutočnosti, že Richard Sulík postavil stranu pred fait accompli, čiže pred hotovú vec. Cieľom ich absencie teda je zásadným spôsobom spochybniť jeho takto nadobudnutú predsednícku legitimitu. No a keď výsledky volieb nesplnia očakávania a duch vzdoru proti málo legítimnému predsedovi pretrvá, v najbližších regulárnych straníckych voľbách ho porazia o to ľahšie a jasnejšie.

Stále zatemnenie mozgu

Ludovít ŠTEVKO

Politický boj o moc na Slovensku nadobúda čoraz viac patologické črty nielen preto, že nositeľom príznakov osobnostnej poruchy, patriacej do skupiny histriónskych porúch, je v slovenskej politike kuriózna parlamentná postava Igor M., ale preto, že veľká časť našej mediálnej scény a pomaly celý náš verejný priestor vystihuje podstatu danej poruchy.

Histrión bol herec v starom Ríme alebo stredoveký kaukliar, v prenesenom medicínskom chápaní človek so sklomni k prehnanej teatralnosti, k obviňovaniu iných, pomstychtivosti, hystérii a deštrukcii vo vzťahoch. Ak máte podobný dojem z exhibicionizmu opozičných politikov, výkrikov mediálnych trasoritok, prehnaných pouličných emócií, pravdepodobne sa nepomýlite, ak začnete hovoriť o chorobných stavoch, ktoré kvária povedomie ľudí histriónizmom, hys-

teriou, nadmerným dramatisovaním situácie a nevráživosťou. Ak k tomu prirátame obviňovanie a kriminalizáciu ľudí bez dôkazov, potom je namieste osloviť psychiatrov.

V tejto poznámke však nejde o Jankovskú, Matoviča či „novi-

POZNÁMKA

nárku“ Tódovú, ide o jav patriaci do skupiny podobných diagnóz: o zámernú deštrukciu národného povedomia, o ktorú sa usiluje progresívno-liberálny huf politikov a ich mediálnych tlačubov. Len si pripomeňme štátny sviatok Dňa ústavy a pri tej príležitosti vyvesenie symbolu našej štátnosti na novom stožiar – koľko posmechu sa vzniklo na tento normálny a v iných krajinách zvyčajný akt vztyčovania štátnej zástavy.

Netreba opakovať, čo všetko odznelo v televíznych kanáloch v tento deň, koľko nepričentných reakcií opozičných politikov a pobalamutených ľudí, skôr treba povedať na adresu povrchných médií, čo malo byť a nebolo v spravodajských reportážach. Nemožno sa čudovať, že mladí redaktori RTVS nevedia, ako sa tvorila Ústava Slovenskej republiky, ani kto ju tvoril, čudné je to, že ich na to neupozornili šéfovia. Ved' na slávnosti bol prítomný aj Ivan Gašparovič, patriaci k tvorcom ústavy, ktorý vo funkcii predsedu Slovenskej národnej rady ako historicky prvý ústavný činiteľ novú ústavu aj parafoval. Ani Ivana Gašparoviča, ani Antona Hrnka neoslovil ani jeden z početných novinárov, zato dostali slovo opoziční politici známi svojím indierentným a kritickým postojom k našej ústave.

Trápne vyznela aj spravodajská reportáž z redakčného stola TA3, v ktorej sa prihovril poradca prezidentky advokát Peter Kubina, autor niekdajšieho škandalózneho výroku, že „ústava sa nemá interpretovať gramaticky“. Akože – ústava sa má interpretovať politicky? Asi to podľa neho platí, keď kritizoval vládu a parlament za lámanie ústavy, pretože nenavrhol jeho šéfkou na schválenie kompletný menoslov ústavných sudcov. Ako prejav absurdity bolo v TA3 vystúpenie Jána Mazáka, ktorý sa predtým v denníku Sme vytasil okrídlenou vetou: „Zrušme Deň ústavy, kým sa ňou vládcovia neradi.“ To vyslovil bývalý Kiskov poradca, ktorý má na svedomí flagrantly porušovanie ústavy prezidentom, keď bol Ústavný súd SR takmer nefunkčný, lebo na jeho „právnu radu“ prezident odmietal vymenovať parlamentom navrhnutých ústavných sudcov. Márne boli dve rozhodnutia ústavného súdu a potvrdzujúci výrok Benátskej komisie, že prezident porušil ústavný zákon – tri roky bol ústavný súd nekompletný.

Nehanbia sa títo ľudia posudzovať dodržiavanie ústavy a trepať o tom v televízii? A čo redaktori týchto televízií – žijú v permanentnom stave zatemnenia mozgu?

SPOZA OPONY

Výročia na prelome augusta a septembra prešli u nás, práve tak ako aj v zahraničí, osobitne vo Varšave, v čierno-bielom podaní. Doma v ťažkotónážnej kampani médií o národe, ktorý sa nevie vyrovnáť so svojimi dejinami. A nielen to. Ochoťne kolaboroval hneď s dvoma totalitami a nevie sa k tomu dodnes priznať. Jednoducho bola to atmosféra, ako sa už stalo zvykom, keď sa na lekárnických vázkach vážilo každé slovo, každé meno. Keď sa slová, práve tak ako najnovšiemu oblečeniu pani prezidentky, pripisoval osobitný, priam dejinný symbolický význam.

Prítom sa vlastne len opakuje atmosféra jedinej pravdy, ktorá tu bola v rôznych podobách všetkých režimov, ktoré sme tu mali za posledných vyše osemdesiat rokov. Na rozdiel od Američanov, Britov či Francúzov tu nemáme, azda len s výnimkou filmu Milana Ferku a Štefana Uhra Keby som mal pušku, nič, čo by sa vyrovnalo humorným a sarkastickým filmom zo spomínaných štátov, ktoré dôvtipom vyvažujú pre-

politizovanosť vojen a povstaní. Keď sa hovorí o našej armáde, hneď ako keby sme ich mali dve – jednu zlú, ktorá prepadla Sovietsky zväz a jej mŕtvych ignorujeme, a druhú dobrú, ktorá urobila SNP. Zabíli nám v nemeck-

masakry poľských dôstojníkov v Katyni – vybrali na „zájazd“ vyslovene komunistov, napríklad Gustáva Husáka. Len Lacovi Novomeskému sa podarilo Katyni vyhnúť. A to preto, že z úradu Alexandra Macha, autora nápadu

v americkej emigrácii a ako jediný nikdy nezmenil stanovisko z roka 1943, že Poliakov zavraždili stalin-ské orgány.

Osobitný je aj príbeh filmu Od Tatier k Azovskému moru o ťažení Slovenskej armády.

Prečo nikdy nič nie je čierno-biele

Dušan D. KERNÝ

kých koncentrákoch štyroch generálov, ale spomíname len dvoch z tej povstaleckej časti.

Nemci pre československy orientovaných dôstojníkov Slovenskej armády usporiadali zájazd na Maginotovu líniu, aby im ukázali, ako dostali na kolena Francúzov a Britov, ktorí len-len utiekli a nechali na brehu lamaného kanála všetku výzbroj. Tento zájazd ohromil – osobitne vybraných dôstojníkov dostal až do stavu psychickej kapitulácie. Režim to zopakoval aj v prípade

namočiť komunistov do nemeckej protisovietskej kampane v súvislosti s vyše dvadsiatimi tisícami zavraždených, výkvetu poľskej inteligencie, Novomeského varovali.

Katyn je dodnes ťarchou v poľskom vzťahu aj so súčasným Ruskom. Jediní, kto si zájazd do Katyne odsákali, neboli nikdy komunisti, ale luterán a renomovaný rusista Gacek, ktorý po vojne strávil desať rokov v gulagu, a lekár patológ katolík Šubík – Žarnov, ten sa zachránil

Dodnes sa nevie, ktorá verzia je úplná. Po roku 1945 každý, kto mohol z dnes známych mien slovenskej filmovej tvorby, sa vystrihoval, aby mu to, najmä po roku 1948, nezrátili. Známý je príbeh jedného z účastníkov, ktorý mal vo sviatočné dni prvej Slovenskej republiky plnú hrud' vyznamenania. Na výčitku, že bol na východnom fronte len dva týždne pri nakrúcaní filmu o víťaznom ťažení proti bolševikom, odpovedal s úsmevom: „Ale teraz som vedúci kancelárie,

ktorá tie vyznamenania navrhuje, aby ich prezident mohol udeliť.“ Tak si ich na sviatky vždy zopár požičal, aby zapôsobil najmä na dievčatá, ale aj na spoločnosť pod viechami.

Medzi príbuznými sa u nás dlho pripomínalo prekárane otca a syna. Syn sa posmieval otcovi, že na pivskom fronte v prvej svetovej vojne utrpel najväčšie zranenia do zadku, lebo nestíhol rýchlo pred guľkami utekať. Otec sa vysmieval synovi, že najväčší a najnebezpečnejší zážitok v SNP zažil s gaťami plnými strachu na svahu Vyšnej Boce. Tam namiesto boja deň a noc boli ticho, ani nehlesli, aby ich len, preboha, nezačuli Nemci na opačnom svahu. Teda najväčšie hrdinstvo syna bolo, že vedel byť ticho. A aj to, že najväčší boj vybojovali proti Nemcom pri Strečnej, keď až po hodinovej strelbe zistili, že nemecké helmy, ktoré sa v slnku leskli, patrili už mŕtvym – strelali ostošesť, kým prišli na to, že im nikto paľbu neopätuje...

Z mnohých obrazov sa skladá pamäť rodín, ktorá nám navráva, že v našich dejinách nikto a nič nebolo čierno-biele.

SEBAOBRAHA

Dobrou správou pre Slovensko je, že v uplynulom roku došlo k poklesu domáceho násilia asi o 11,5 percenta. To však nie je jediné pozitívum (popri varovaní), ktoré sa konštatovalo v Správe generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry v roku 2018.

Kriminalita klesla

Kriminalita v minulom roku klesla, narástol však počet prípadov v oblasti detskej pornografie, a to o päťdesiatštyri percent v porovnaní s predchádzajúcim rokom. „Nárast je spôsobený možnosťami a prístupom mladých ľudí a všetkých občanov v rámci médií k takémuto materiálu,“ uvádza sa v správe v súvislosti s nárastom výskytu pornografie.

Najrozšírenejšou trestnou činnosťou je dlhodobá majetková trestná, potom násilná a následne mravnostná trestná činnosť. Počet trestných vecí bol v uplynulom roku takmer o päťtisícpäťsto prípadov nižší ako v roku pred ním. Z celkového počtu šesťdesiatštyritisícdevo trestných vecí bolo vybavených podaním obžaloby osemdesiattri percent.

Výraznú pozornosť venujú orgány činné v trestnom konaní kriminalite mladistvých. Najviac trestných činov mladistvých zaznamenali v uplynulom roku na Krajskej prokuratúre v Košiciach a Prešove. Tvorili ich predovšetkým trestné činy majetkového charakteru, ale aj výtržníctvo.

Správa tiež konštatuje, že v uplynulom roku došlo k poklesu domáceho násilia asi o 11,5 percenta. Žiaľ, tí, ktorí by mohli zasiahnuť, sa o nej dozvedajú neskoro, niekedy vôbec. Mierny nárast zaznamenala prokuratúra pri páchaní trestných činov cudzincami. Zo správ sa dozvieme, že sa zvýšil aj počet prípadov predaja či distribúcie drog, a to o štyri percenta.

Za účinné možno považovať aj čoraz častejšie varovania polície, ktoré už dlhšie šíri aj novými formami šírenia informácií, a to po sociálnych sieťach. Medzi ne najnovšie patrí aj upozornenie, aby občania neprijímali telefonické hovory z neznámych čísel, najmä z takých, ktoré majú už na prvý pohľad predvolby patriace exotickým, napríklad africkým krajinám. Sú to totiž celkom sofistikované podvody, v okamihu, len čo hovor prijmete, prípadne ak späť zavoláte na také číslo, začnú vám na faktúru nabiehať vysoké prevolané sumy. Opakované sa tiež zvýšil počet prípadov, keď podvodníci v mene najroznejších subjektov – elektrární, vodární, plynární prichádzajú osobne za občanmi s fiktívnym vyúčtovaním, pri ktorom ich drzo o ich peniaze oberú. Najnovšie sa už začali domáhať vyúčtovacích splátok aj telefonicky, so žiadosťou poukázať ich na účet. Všetky distribučné spoločnosti dôrazne upozorňujú, že takto sa v nich vyúčtovanie nerobí, upomienky a výzvy prichádzajú poštovým stykom v overiteľných poštových zásielkach a nikdy sa to ne deje ani v rámci hotovostných platieb nejakej osobe.

Verejnosť si môže pomôcť aj navzájom – akýkoľvek podozrivý pohyb „vyberačov“ nedoplatkov či „priateľov“ blízkych, ktorým sa mala stať údajná nehoda a potrebujú finančnú pomoc, by mali okamžite hlásiť buď na číslo polície 158, alebo na spoločnú tlačovú linku číslo 112.

(jč)

Kňaz Ján KOŠIAR: Sme slobodní občania, nie iba dobre identifikovateľné fyzické osoby

Načo je štátu elektronický koncentračný tábor?

Zhováral sa Maroš SMOLEC – FOTO: Ondrej MEDVED

Do parlamentu mieri veľmi zaujímavý zákon, ktorý nahradí klasické rodné čísla fyzickej osoby tzv. identifikátorom fyzických osôb. Niekoľko slovenských osobností napísalo predkladateľke zákona – ministerke vnútra Denise Sakovej – otvorený list, aby zákon nepredkladala. V zákone vidia okrem bezpečnostného rizika s nakladaním osobných údajov osôb aj čipovanie ľudí. O bližšie vysvetlenie sme požiadali jedného z autorov listu kňaza Jána KOŠIARA.

• **Vládna koalícia v závere súčasného volebného obdobia pripravuje do parlamentu na schválenie zákon o nahradení rodného čísla Identifikátorom fyzických osôb. Ste medzi tými slovenskými osobnosťami, ktorým sa táto legislatívna úprava nepozdáva. Čo vo výzve ministerke namietate?**

Keď som prvýkrát počul, že sa chystá toto nové očíslovanie ľudí – občanov Slovenskej republiky – veľmi som tomu neveril. Načo by to len komu bolo?! No dnes, keď máte všetko na internete, tak si zistíte aj veci, o ktorých sa veľmi nahlas nehovorí, až kým neprídu na hlasovanie do parlamentu. Na stránke Ministerstva spravodlivosti SR www.slov-lex.sk sa dá nájsť aj tento návrh zákona, ktorý má predložiť ministerka vnútra Denisa Saková. (presne je to PI/2019/71). Predbežná informácia k návrhu zákona o základných identifikátoroch fyzickej osoby a o zmene a doplnení niektorých zákonov. <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/PI/2019/71>. V nahradení rodných čísel presným a nič nehovoriacim číselným kódom, ktorý štát pridie každému občanovi, vidíme prvý krok k čipovaniu ľudí. Na psoch sa to už testuje. Aj keď o tom píše Biblia (Šelma prinútila všetkých, malých i veľkých, bohatých i chudobných, slobodných i otrokov, dať si na pravú ruku alebo na čelo znak a kupovať alebo predávať smel len ten, kto mal tento znak Šelmy alebo jej meno, alebo číslo jej mena, Zjv 13,16-17), to neznamená, že to naozaj potrebujeme, aby úrady Veľkého brata nás kontrolovali ako v Orwellovom románe 1984.

• **Všetko nasvedčuje tomu, že zamýšľaný osobný identifikátor digitálne vyjadri a spracuje o človeku jeho všetky osobné údaje, ktoré už teraz sú v rôznych elektronických systémoch vrátane**

citlivých biometrických údajov aj informácií o zdraví.

Je to tak. Zamýšľaný proces chce zaviesť elektronickú kontrolu ľudí, obmedziť našu osobnú slobodu i bezpečnosť, čo prakticky znamená budovanie elektronického koncentračného tábora. V časech existencie výkonných počítačov, hackerských aktivít, rozličných možností zlyhania systému, nehovoriac o tom, že dnes najrozšíre-

• **Obávate sa nebezpečenstva úniku informácií, ktoré obsiahne identifikátor. V čom je podľa vás bezpečnostné riziko?**

Projektovaný identifikátor má v databáze osobných údajov nahradit mená človeka. Priezvisko, ktoré máme po otcovi, a prvé (krstné) meno, ktoré nám dali rodičia. Nahradit tieto ľudské prirodzené identifikátory neosobným prideleným číslom nielenže ponízuje ľudskú dôstojnosť a berie nám našu

venská republika výhodne, teda lacno náhodou prenajme dátové úložiská v zahraničí, ich správcovia ich budú môcť rozlične využiť i zneužiť. V neposlednom rade tento systém identifikátorov iste nebude lacný. Zaplatí sa to síce zo štátneho rozpočtu, ale otázka ostáva: Načo a komu je to potrebné okrem orwellovského sledovania ľudí Veľkým bratom?

• **Zrejme ide o vytvorenie veľmi komplikovaného prostredia na fungovanie takéhoto systému. V akom štádiu je realizácia tohto zámeru?**

Nemáme túto informáciu. Ak by sa to už robilo, nemalo by to oporu v zákone. Preto sa spustil najprv legislatívny proces, ktorý chceme vyvolaním verejnej diskusie zastaviť. Kompetentní by sa však mohli poučiť napríklad z Talianska. Tam namiesto rodného čísla má každý, a nielen taliansky občan, ale i ten, čo tam žije, študuje, alebo pracuje, daňové číslo (codice fiscale). Taliani to zaviedli v roku 1973. Číslo sa istým vzorcom vyráta z pohlavia človeka a z dátumu a miesta jeho narodenia. Dnes v dobe internetu, ak doklad – malú plastovú kartičku, nemá práve pri sebe a súrne to číslo potrebujete, číslo sa dá okamžite vypočítať na internete.

• **Ktoré osobnosti podpísali tento otvorený list?**

Po tom, čo list 30. augusta 2019 podpísali títo signatári – Peter Bielik, Július Binder, Anton Čulen, Eva Forindálová, Štefan Harabin, Jana Judinyová, Ján Košiar, Eva Kristinová, Ľudmila Mušková, Jozef Rydlo, Anton Selecký, Oliver Šabík, Ľudovít Števo, Viera Švenková, Ján Vlnka, Emil Vontorčík, Iva Vranská Rojková a Eva Zelenayová, bol doručený pani ministerke vnútra. Papierové kópie boli zaslané predsedom NR SR a vlády SR, katolíckym a evanjelickým biskupom a Židovskej náboženskej obci. Na stránke internetových petícií každý môže k nemu pridať svoje meno.

Rimskokatolícky kňaz Ján KOŠIAR (vľavo) s priateľom E. Farhatom na Námestí sv. Petra v Ríme s úchvatnou architektúrou Berniniho kolonády a so stovkami turistov, ktorí ju obdivujú.

nejšia emailová adresa @gmail.com sa nachádza v USA. Výzvou žiadame zastavenie tejto zamýšľanej identifikácie človeka, ktorá neslúži človeku, ale štátnej moci, aby kontrolovala každý náš pohyb, zvyky i zdravotný stav. Človek sa má stať iba číslom. Nesúhlasíme s tým, že bez verejnej diskusie bol spustený legislatívny proces na zmenu rodného čísla, ktoré obsahovo súvisí s našou osobou, za ľudsky ponižujúci bezvýznamový identifikátor fyzickej osoby.

identitu, ale keď sa tieto číselné identity v počítačoch domiešajú, tak podľa čísla z vás vyrobí človeka, ktorého nespoznáte. Ani samého seba. A už sa zabudlo, že ľudia číslovali tetovaním na ruku nacisti v Osvienčime? Ak sa zavedú tieto identifikátory, ohrozí to bezpečnosť informácií o našich osobných údajoch a v globálnom meradle aj bezpečnosť a suverenitu nášho štátu, lebo spôsob zhromažďovania, spracovávaní týchto osobných údajov bude ani nevieme kde a bude to predmetom štátneho tajomstva. Ak Slo-

O ČOM JE REČ

Názov mojej glosy by sa mohol nazvať aj opačne: Od Tatier k Dunaju. Áno, čas letí jak vtáci nedozierni, ako napísal básnik. Nevdojak mi zišlo na um to hektické obdobie bezprostredne po páde komunizmu a krátko pred vznikom samostatného štátu. Slovensko schválilo ústavu. A vrcholil zápas aj o jedno z najväčších stavebných diel na Dunaji. Gabčíkovo – Nagymaros. Už nebolo veľa takých, ktorí by verili, že sa tá veľkolepá stavba na Dunaji na hraniciach s Maďarskom – zbúra. Skôr išlo o to, kto dá povel k prehradeniu Dunaja? Tým mužom nebol slovenský premiér, ale riaditeľ podniku Vodohospodárska výstavba Ing. Július Binder, ktorý 24. októbra 1992 presne o 9.05 ráno vydal rozkaz: „Sypte!“ a z tatroviek sa do koryta rieky začali sypať mohutné betónové kvádre. Spomínam si na náreky domácich odporcov – ochrancov prírody, že vinou priehrady na Dunaji vyschnú okolité lužné lesy, vyhynie vzácna flóra i fauna. Protestovali slovenskí Maďari na čele s Miklósom Durayom, pre ktorých to bol zas najmä politický problém a potvrdenie Trianonu... Jedným z najväčších odporcov bol bývalý federálny minister

a presvedčený ekológ Ing. Josef Vavroušek, ktorý sa stotožňoval s maďarskou vládou a snažil sa o likvidáciu vodného diela. Všetky snahy odporcov Gabčíkova prekazil onen povestný Binderov príkaz. Zisk z vybudovania vodného diela je obrovský: Gabčíkovo produkuje pre slovenskú ekonomiku osem až desať percent elektrickej energie, priehrada zabránila ničivým

federálneho ministra Vavrouška? Po voľbách 1992 sa už do vysokej politiky nedostal. A či zmenil názor na Gabčíkovo? To sa už, žiaľ, nedozvieme. Tento ambiciózny muž, vedec, vysokoškolský pedagóg a horolezec však napokon symbolicky skončil na Slovensku. Práve k tomu smeruje aj môj príbeh. Nedávno sa mi dostala do rúk vzácna kniha môjho spo-

Od Gabčíkova k Roháčom

Peter ŠTRELINGER

povodniam, ktoré predtým sužovali južné Slovensko a Maďarsko, zlepšila sa kvalita podzemných vôd Žitného ostrova, na brehoch Dunaja vznikol areál vodných športov a vďaka plavebným komorám prestala byť problémom aj riečna doprava po Dunaji. Maďari svoj postoj síce nezmenili a nepustili sa ani po týchto úspechoch do dostavby spoločného diela, stavebná jama pri Dunakliti bola zasypaná a stavby, ktoré s Dunajom súviseli, boli zlikvidované. Neospravedlnili sa ani slovenskí environmentalisti (Huba, Tatár, a ďalší). A postoj bývalého

lužiaka z lesníckej školy v Liptovskom Hrádku Dr. Milana Mikláša Svetlo a tiene Roháčov. Tu som sa dočítal aj o tragickom konci exministra Jozefa Vavrouška. Ten sa 17. marca 1995 spolu so svojou devätnásťročnou dcérou Petrou vybrali na Slovensko. Ich cieľom boli Západné Tatry. Chceli uskutočniť nejaké zimné túry a do troch dní sa vrátiť domov. Ani po troch dňoch však neprišla od nich žiadna správa. V pondelok, keď sa neobjavili, začala po nich pani Vavroušková pátrať. Nemala tušenie, kde by mohli byť. Chýbali vtedy ešte mobilné tele-

fóny, internet. Informácie takmer žiadne. Vraj Západné Tatry? Kde vystúpili z vlaku? V Liptovskom Hrádku? Cestovali na Oravu? A kde sa ubytovali? Podľa opisu záchranej akcie záchranári – členovia horskej služby, pátrajú v dolinách severnej strany Roháčov. Počasie mizerné, stále sneží, zlá viditeľnosť, vietor a ťažká orientácia v teréne. Pátranie sťažuje neustále padanie lavín. Do záchranej akcie (podľa knihy M. Mikláša) sa zapojilo viac ako sto záchranárov a jedenásť pátracích lavínových psov zo všetkých oblastí Horských služieb na Slovensku i z Poľska. Jozefa Vavrouška vypátral až 26. marca 1995 lavínový pes Dan v doline Parichost na južnej strane Západných Tatier; ležal dva metre pod lavinou, ktorej výška dosahovala sedem až osem metrov. Až po mesiaci (21. 4. 1995) objavili záchranári aj jeho dcéru asi šesťdesiat metrov nižšie v lavínisku, kde zahynul i otec. „Hory, ako vždy, vystavia svoj účet... Minister. Exminister. Chudák a či boháč. Všetko jedno. Tu spravodlivosti neunikneš,“ čítam v knihe Milana Mikláša. „Choroba ľudí je, že si jednoducho nepamätajú minulosť. Aj v dnešnej modernej dobe, keď existuje na nás denne pôsobiacimi médiami intenzívne vymývanie mozgov, to platí dvojnásobne.“

Sedembolestná Panna Mária formovala historické povedomie nášho národa Bohorodička požíva u nás všeobecnú úctu

Matej MINDÁR – Foto: autor

Úcta k Sedembolestnej Panne Márii je spolu s cyrilo-metodskou tradíciou hlboko zakorenená v historickom povedomí slovenského národa. Od veľkomoravskej štátnosti až do dnešných čias prosili naši predkovia nebeskú Matku o ochranu pred každodennými útrapami, ktoré po celé stáročia sprevádzali náš národ. Sviatok Sedembolestnej Panny Márie každoročne slávime 15. septembra. Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky navrhol predseda vlády Vladimír Mečiar zaviesť tento sviatok ako deň pracovného pokoja. Vládny návrh zákona schválila Národná rada Slovenskej republiky 20. októbra 1993.

V ranom stredoveku sa úcta k Panne Márii dostávala na naše územie prostredníctvom kresťanských misionárov. Svojou obetavou prácou učili našich predkov základom kresťanskej viery a vstúpili im aj mariánsku úctu. Práve im dnes vďačíme za to, že osoba Panny Márie je hlboko zakorenená v povedomí nášho národa. V ich diele pokračovali aj solúnski bratia. Svedčí o tom i posledné miesto odpochynku veľkomoravského arcibiskupa sv. Metoda. Hoci dodnes nepoznáme presné miesto, kde spočíva, ani kde sa nachádzal hlavný veľkomoravský chrám, vieme, že bol zasvätený práve Panne Márii.

MARIÁNSKY KULT

Istú kontinuitu všeobecnej mariánskej úcty šírenej práve byzantskou misiou s neskoršou úctou k Sedembolestnej Panne Márii vyzdvihol aj pápež Ján Pavol II. Ak sa nad tým zamyslíme, má to logiku, pretože príchod staromaďarských kmeňov na územie Veľkej Moravy neznamenal zánik pôvodného obyvateľstva. Časť veľkomoravských politických a kresťanských centier ostala nedotknutá a v sedemdesiatych rokoch 10. storočia sa aj arpadovské knieža Gejza obrátilo ku kresťanstvu. Vytvorili sa tým predpoklady na čiastočnú kontinuitu s predchádzajúcou veľkomoravskou tradíciou, na ktorú po svojom nadviazalo aj formujúce sa uhorské kráľovstvo. Prvý uhorský kráľ svätý Štefan stal sa ústrednou postavou mariánskej úcty, ktorú preukazovalo pôvodné staroslovenské obyvateľstvo. Tieto tvrdenia umocňuje ostrihomský arcibiskup Juraj Selepčeni. Vo svojom rukopise *Historia Hungariae* sa zmiňuje, že naši predkovia sprostredkovali staromaďarským kmeňom svoju vieru práve cez mariánsku úctu.

Mesto Šaštín-Stráže s národnou svätyniou Bazilikou Sedembolestnej Panny Márie sa stalo na Slovensku dominantným pútnickým centrom.

S odstupom času postupne vznikali na našom území aj dôležité mariánske pútnické miesta. Nás môže tešiť, že do dnešných čias si zachovali svoju kontinuitu práve Mariánka na západnom Slovensku a Mariánska hora v Levoči. V tom čase mali najväčší podiel na šírení úcty k nebeskej Matke františkáni, ktorí citlivo vystihli úzky vzťah medzi Božou Matkou Božou a dejinami Slovákov. V našej ústnej tradícii rezonovala spomienka na veľkomoravské časy a kráľa Svätopluka. Bola akousi spomienkou na dávny „zlatý vek“. Túto tradíciu ovplyvňovali, samozrejme, aj skúsenosti s tatarským vpádom, bojom šľachtickej vrstvy s kráľovskou mocou, vpádmi českých husitov a útokmi osmanských vojsk. V neskorších časoch na mariánsku tradíciu mali vplyv skúsenosti spojené s maďarizáciou slovenského národa, so sekularizáciou spoločnosti v čase medzivojnovy Československej republiky a, samozrejme,

skúsenosti s nástupom komunizmu. V súčasnosti sem môžeme zaradiť aj aktuálnu skúsenosť s nástupom liberálnych postojov odmietajúcich tradičné kresťanské a národné hodnoty.

PÚTNICKÉ MIESTA

Hlavným pútnickým miestom Sedembolestnej Panny Márie sa stal Šaštín, ktorého vznik súvisí s tureckou expanziou na naše územie. Postupne sa začali množiť prípady zázračného uzdravenia, ktoré veriaci pripisovali práve Panne Márii Sedembolestnej. Preto sa ostrihomský arcibiskup Imrich Esterházi po preskúmaní týchto prípadov osobitnou komisiou rozhodol vydať 18. októbra 1732 listinu, ktorou potvrdil mimoriadne udalosti ako zázračné a zároveň povolil verejnú úctu k šaštínskej soške Panny Márie ako k milostivej. Príchodom Habsburgovcov na šaštínske panstvo sa naplno rozbehla výstavba nového chrámu. Po jeho

dokončení sa konala 12. augusta 1762 slávnostná posviacka a o tri dni neskôr za prítomnosti cisárovnej Márie Terézie a Františka Lotrinského ostrihomský arcibiskup František Barkóci preniesol milostivú sošku na hlavný oltár nového chrámu. Počas slávnostnej bohoslužby odznela okrem nemeckej a maďarskej kázne aj kázeň slovenská. Vybudovaním tohto pútnického miesta sa ešte viac medzi slovenským národom prehĺbila úcta k Sedembolestnej Panne Márii. V prvej polovici 20. storočia pričinením slovenskej cirkevnej diplomacie pápež Pius XI. v roku 1927 dekrétom Celebre apud Slovacham gentem – Sláva u slovenského národa – oficiálne potvrdil Sedembolestnú Panu Máriu za patrónku Slovenska a slovenského národa. Dekrét vyzdvihol starobylosť a dôležitosť úcty k Sedembolestnej Panne Márii v slovenských dejinách. Svätá stolica týmto uznala Slovákov za samostatný národ.

PATRÓNKA SLOVENSKA

O rozšírenie úcty k Sedembolestnej Panne Márii ako patrónke Slovenska a Slovákov sa najviac zaslúžil práve rímskokatolícky kňaz a politik Ferdinand Juriga: „Touto nádejou a dôverou povzbudení pod Tvoju ochranu sa utiekame my dedičstvo Tvoje, Národ Tvoj, ktorí sa cítíme tvojimi dieťkami byť a pre zvláštnu ochranu Tvoju Teba, ó, Sedembolestná Matičko, Dobrou Matkou nášho Slovenského národa a našu spanilú Slovenskú Vlast' Mariánskou Krajinou nazývať chceme.“

Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky pápež Ján Pavol II. na svojej návšteve šaštínskeho chrámu prvého júla 1995 vyzdvihol dôležitosť úcty k Sedembolestnej Panne Márii v slovenských dejinách: „Je dobre, keď má človek niekoho, s kým sa môže podeliť o radosť a žiaľ. Je dobre, keď máte vo Vašej veľkej slovenskej rodine Matku, ktorej možno dôverovať a zveriť jej všetky bolesti a nádeje. Na tomto mieste ju uctievať ako Sedembolestnú, ako Matku, ktorej srdce bolo pod krížom prebodnuté siedmimi mečmi bolesti, ako to zdôrazňuje tradícia. Je prozreteľnosť, že práve toto je mariánska svätynia Vašho národa, chrám, do ktorého putuje celé Slovensko.“

Z publikácie od profesora Róberta Letza Sedembolestná Panna Mária v slovenských dejinách.

NA OKRAJ

Už dlhší čas rezonuje vo verejnosti pobúrenie nad fotografickými zábermi niektorých, kedysi na Slovensku tradične zalesnených lokalít. Dnes, žiaľ, už len obrovských holín. Na rokovanie poslancov parlamentu teraz na jeseň teda čaká aj novela zákona o ochrane prírody, vďaka ktorej budú mať štátni ochranári zabrániť výrubu v národných parkoch. Prešla prvým čítaním a má nádej na schválenie. Ako vždy, ak zákon takým či onakým spôsobom zasiahne do možného výkonu vlastníckych práv, aj teraz Únia regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska žiada poslancov Národnej rady SR, aby nepodporili novelu zákona o ochrane prírody. Každému z nich preto adresovali list, v ktorom tvrdia, že v okolitých krajinách sa problematika lesov rieši inak. Ministerstvo životného prostredia to odmieta a verí, že poslanci sa rozhodnú správne.

Koniec holorubom

„Po dvoch rokoch ťažkých rokovani ministerstvo pripravilo novelu, ktorá ochranu prírody dáva do rúk štátnym ochrancom prírody. Napríklad plošné výrubu, aké sme videli v Nízkych Tatrách, novela zakazuje. Budúcnosť národných parkov je teraz v rukách poslancov národnej rady,“ povedal pre TASR hovorca ministerstva životného prostredia Tomáš Ferenčák, podľa ktorého sa dá vážne pochybovať o tom, že by Nemecko alebo Česká republika podporovali výrubu vo svojich najvzácnejších lokalitách.

Vlastníci majú tiež poruke niekoľko príkladov zo zahraničia. Podľa nich napríklad v Českej republike začali s aktívnymi manažmentovými opatreniami aj v národných parkoch. Poslancom tiež Únia regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska v liste, ktorý im poslala, odporúča vypýtať si od enviro-rezortu odôvodnené stanovisko Európskej komisie, ktoré exekutíva EÚ Slovensku poslala pre nedostatky v oblasti ochrany životného prostredia.

Výzvu na neprijatie novely podľa Únie podporilo jedenásť regionálnych združení a takmer tisíc pozemkových spoločenstiev, ktoré združujú stosedemtisíc slovenských občanov. Tí vlastníci 22 520 hektárov poľnohospodárskej a 150 470 hektárov lesnej pôdy.

Prípravovaná novela zákona taktiež navrhuje zrušiť viaceré výnimky, zakázať holorubný spôsob hospodárenia už od druhého stupňa ochrany alebo regulovať náhodnú ťažbu.

Verejnosť vie len veľmi ťažko posúdiť, či je prístup vlastníkov neštátnych lesov k ich celospoločenskej hodnote zodpovedný, alebo rýdzo ekonomický. Do istej miery treba zohľadniť aj to, že ide o ich vlastníctvo. Na druhej strane – holoruby v národných parkoch tieto skvosty našej vlasti doslova likvidujú.

(šz)

ŠOPSR – Výrubu v Národnom parku Malá Fatra

Slovenská inteligencia opäť vyzýva na zjednotenie národných síl Zvíťazí sebestvo alebo spoločný záujem?

Prípravil Matej MINDÁR – Ilustračné foto: archív SNN

História nám už niekoľkokrát dala za pravdu, že ak nie sme ochotní obetovať vlastné záujmy na prospech národa, dávame svojim nepriateľom priestor na to, aby systematicky ničili všetko to, čo sme spoločne celé roky tak urputne budovali. Aj dnes sme svedkami toho, že niektoré politické sily, ktorým sú kresťanské a národné hodnoty cudzie, sa spájajú len preto, aby na Slovensku prevzali moc a svojou politikou odobrli posledné zvyšky slovenskej suverenity na prospech akýchsi Spojených štátov európskych. Naopak, vlastenecké, kresťanské a pronárodné sily sú rozdrobené a ich politickí predstavitelia väčšinou nie sú ochotní obetovať svoje individuálne ciele na prospech národa. Preto sa výbory Združení slovenskej inteligencie a Rada osobností na čele s Viliamom HORNÁČKOM rozhodli vytvoriť Iniciatívu Za slovenské slobodné a zvrchované Slovensko! s cieľom presvedčiť všetky proslovenské sily, aby sa spojili a zachránili na pôde NR SR posledné zvyšky slovenskej suverenity.

Aby mohla akákoľvek politická strana či hnutie presadzovať svoju politiku na pôde Národnej rady Slovenskej republiky, musí v parlamentných voľbách získať pomerným volebným systémom minimálne päť percent voličských hlasov. Náš politický systém však počíta aj s možnosťou umožniť dvom alebo trom politickým subjektom kandidovať spoločne, pričom volebné kvórum sa zvyšuje na sedem percent. V prípade, ak sa rozhodnú minimálne štyri politické strany alebo hnutia uchádzať o priazeň voličov na spoločnej kandidátke, musia počítať s viac ako desaťpercentnou podporou potrebnou pre vstup do Národnej rady SR. Toho sú si vedomí aj predstavitelia všetkých proslovenských politických subjektov. No na druhej strane mnohé z nich preceňujú svoje možnosti a schopnosti. Veľký počet malých pronárodných strán v našom politickom systéme nedáva veľkú šancu na úspech,

pretože samostatne nedokážu oslovíť potrebný počet voličov, ale zbytočne umožňujú získať väčší počet poslancov mandátov, práve tým politickým subjektom, ktorým sú kresťanské a národné hodnoty doslova cudzie. Preto sa výbory Združení slovenskej inteligencie a Rada osobností na čele s Viliamom Hornáčkom rozhodli vytvoriť Iniciatívu Za slovenské slobodné a zvrchované Slovensko! Vo výzve „Zvíťazia EGÁ či SPOLOČNÝ ZÁUJEM?“ upozorňujú na nebezpečenstvo štiepenia národných síl a vyzývajú na ich na zjednotenie na prospech slovenského národa:

„O kľúčovom význame osobností pre národ a dejiny žiadny vzdelaný a rozumný človek nepochybuje. Je to nesporný fakt. Skutočná osobnosť sa však – na rozdiel napríklad od dobrodruhov a hazardérov – vyznačuje vysokou nielen osobnou, ale aj spoločenskou zodpovednosťou, a tým sa stáva vzorom či dokonca uznávanou autoritou

Bráňme si vybojované, bráňme si náš štát...

pre spoločnosť, ktorej je súčasťou. Vždy však ide výhradne o ľudí, ktorí svojou dlhodobou činnosťou na prospech svojho národa dokázali a potvrdili, že JEHO, teda národný osud vždy nadradujú v stupnici hodnôt nad svoje osobné záujmy. VŽDY! A za akúkoľvek – autoritou zaplatenú! – cenu. Neraz aj cenu vlastného života... Čo preexponované, vysoko nad spoločný záujem národa nadradené EGO, aj napriek svojej osobnej genialite, dokáže napáchať, to jasne dokazujú mnohé a mnohé príklady z ľudských dejín... V prvom rade: NEROZDELUJTE SA, SPOLUPRACUJTE, POMÁHAJTE SI NAVZÁJOM A VŠETKO OSOBNÉ PODRIADTE ZÁUJMU NÁRODA A ŠTÁTU! Čím menšie subjekty, tým viac záujmov, tým viac sporov, tým nižšia akcieschopnosť a slabšia bojaschopnosť a úderná sila. A práve SILA je, vždy bola a vždy bude základným argumentom politiky.“

V ďalšej výzve „Slováci, nespíme – čas opäť nehrá pre nás“ pripomínajú, že: „Rok 2019 je rokom 30. výročia prevratu a podvodu rafinované maskované pod klamnými názvami ‚nezná‘ či ‚zamatová‘ tzv. revolúcia. Aj tentoraz sú nepochybne dôkladne pripravení podkúriť pod kotol udalostí vedúcich smerom k ‚majdanizácii‘ Slovenska a jeho ovládnutiu...“

Je najvyšší čas vyhlásiť celonárodnú občiansku mobilizáciu pod spoločným heslom ‚BRÁŇME SI VYBOJOVANÉ!‘, bráňme si náš štát a spoluprácou zjednotiť všetky bojaschopné národné sily pod hlavným spoločným heslom – ‚ZA SLOVENSKÉ SLOVENSKO!‘“

Vizionár Maroš PÚCHOVSKÝ: Terajší model sveta a liberálna veľriša tu nebudú naveky Otvárajme šancu pre Slovákov a Slovanstvo

Zhovárал sa Ľudovít ŠTEVKO – Foto: autor

Politológ a spisovateľ Maroš PÚCHOVSKÝ je tak trochu filozof a tak trochu vizionár. Originálne a bez politickej korektnosti sa vyjadruje k naliehavým spoločenským témam, k problematike národa a jeho histórie, súčasnosti i budúcnosti a k spoločným koreňom Slovanstva.

• **Napísali ste niekoľko kníh, v ktorých ste sa z rôznych aspektov venovali slovanskej vzájomnosti a inherencie slovanských národov. Čo vás k tomu to motivuje?**

Spôsobil to viacero faktorov a za ten najzákladnejší považujem to, že Slovanstvo je, obrazne povedané, náš rodinný priestor, v ktorom žijú naši príbuzní. Slovanstvo chápem ako rodinu národov pochádzajúcich zo spoločného koreňa; máme spoločných predkov, máme spoločný duchovný svet, všetky slovanské jazyky pochádzajú zo spoločného praslovanského jazyka a všetky slovanské jazyky sú si dodnes navzájom zrozumiteľné. Pre mňa je to prirodzené slovanstvo, uprostred ktorého sa nachádza aj náš národ. Druhá vec je, ako bol počas histórie, povedzme za posledných tisíc rokov, tento slovanský priestor členený, ako sa vyvíjal a ako sa vydieval do rôznych blokov. Myslím si, že aj napriek minulým či súčasným geopolitickým okolnostiam nemožno vnútorne tento priestor trhať.

• **Ale politicky sú slovanské národy dosť rozčesnuté. Bez toho, aby sme to konkretizovali. Nezdá sa vám, že niektoré naše národy sa voči sebe nesprávajú priateľsky, skôr naopak?**

Prípadobnil by som to k situácii v rodine, kde všetkých spája vzájomné puto, ale to ešte neznamená, že sú všetci aj kamaráti alebo že nemajú v rodine nejaké niekedy až nepríjemné spory. Dôležité je, či tie spory vychádzajú zvnútra, alebo či sú tam vnášané z vonkajšieho prostredia. Mám dojem, že mnohokrát v histórii a takisto v súčasnosti sú spory medzi slovanské národy naoktrojované, teda vnútené zvonka.

• **Čo teda Slovanov dnes spája a čo ich rozdeľuje?**

Túto otázku si kládli už barokoví slavisti, potom štúrovcí, neskôr režimy a spoločenské skupiny počas rôzneho štátneho usporiadania v 20. storočí, a kladieme si ju aj dnes. Na otázku, čo Slovanov rozdeľuje, by sme mohli okamžite uviesť množstvo vecí, ale v zásade Slovanov rozdeľuje geopolitická čiara, čiže rozdelenie štátov a národov do geopolitických blokov. Okrem toho ich rozdeľujú konfesie. Nejakú časť slovanských národov tvoria prevažne katolíci, niektorú časť pravoslávni, inú časť moslimovia, napríklad na Balkáne, a tak by sme mohli pokračovať ďalej. Naopak to, čo Slovanov spája, sa už hľadá ťažšie. Už som spomenul spoločnú duchovnú a kultúrnu rovinu, ktorá sa prejavuje vo zvykoch, v mentalite, v spôsobe myslenia a nazieraní na svet.

• **Nesvornosť Slovanov je známa téma, a nielen z legendy o Svätoplukových prútoch. O jej príčinách ste sa zmienili, ale mohli by ste ich uviesť konkrétnejšie?**

Nesvornosť je pre Slovanov príslušná, sťažovali sa na ňu už mnohí historickí dejatelia. Vychádza z historického vývoja a z toho, ako na slovanský priestor vplyvajú cudzie mocnosti. Keď sa pozrieme na začiatok písanej histórie Slovanov v strednej Európe, vidíme tam mocenský prienik Franskej ríše, ktorý okrem toho, že sa vojensky rozširovala na úkor územia Slovanov, prinášala aj nové náboženstvo – kresťanstvo západného typu. A zase keď sa pozeráme na prienik Byzancie na sever od Čierneho mora, tam pozorujeme okrem mocenského vplyvu aj vplyv náboženský, ktorý vyústil do prijatia pravoslavia u tamjších Slovanov. A zrazu ako keby vznikol rozdiel medzi západnou a východnou časťou Slovanstva, aj keď predtým nejstoval. Neskôr prienikom Osmanskej ríše z juhu

Pokiaľ ide o veci národné a ohrozenie vlasti v globalizačnej mlynici, novinár a spisovateľ Maroš PÚCHOVSKÝ si nedáva obrúsok pred ústa.

z Malej Ázie smerom na Balkán sa prejavil ďalší mocenský a náboženský tlak, ktorý spôsobil, že v niektorých slovanských etnikách prevládol islam. Samozrejme, toto je zjednodušený pohľad, vplyv bolo v histórii oveľa viac.

• **Aj keď stredná Európa nebola vždy oázou pokoja, na Balkáne boli rozpory medzi slovanskými národmi a národnostnými skupinami najvýpuklejšie. Vyplyvalo to z toho, že územie južných Slovanov bolo nárazníkovou zónou medzi Východom a Západom?**

Do značnej miery. Rozpory sa rozvinuli vo vnútri práve na základe vnesených rozdielov zvonka. Na Balkáne vidíme aj po päťsto rokoch, ako vyústili veľmi silné rozpory medzi Srbmi, Chorvátmi a moslimami v Bosne až do občianskej vojny. Takisto historické spory medzi Poliakmi a Rusmi majú po stáročíach bojov medzi poľským katolíckym štátom a ruskou pravoslávnu ríšou svoje následky až do dnešných dní. Na základe toľkej preliatej krvi a konfesionálnych rozdielov vidíme, ako sa Poliaci stavajú voči Rusom a Rusi voči Poliakom, a pritom sú to príbuzné slovanské národy, ktoré majú spoločné korene.

• **Podľa toho, čo hovoríte, sa zdá, akoby jablkom sváru medzi slovanskými národmi boli náboženské rozdiely. Ale zároveň ste uviedli, že príčinou rozporov je aj politika, presnejšie geopolitika. Nie sú najmä geopolitické hranice základnou príčinou súčasných politických rozdielov a sporov?**

Veď práve geopolitika je vyvolávatelom konfesionálnych aj ideologických sporov. Dnes predsa náboženstvo nie je hlavnou príčinou sporov medzi našimi národmi. Príčinou je politika globálnej mocnosti, ktorá využíva svoj ideologický vplyv a mocenskú páky na ovládnutie tohto priestoru. Keď bol donedávna prakticky celý slovanský svet v politickej a ekonomickej závislosti od jedného bloku, vtedy konfesionálne odlišnosti prestali hrať podstatnejšiu úlohu, minimálne sa neprejavovali antagonisticky. Potom všetko prekrývajúca ideológia jednotného tábora pod vedením Sovietskeho zväzu prestala mať na nás určujúci vplyv a zrazu sa rozdiely zvýraznili na Balkáne, v Juhoslávii, v Rusku a napokon aj v strednej Európe. Nesúviselo to však s tým, že by Slovania chceli vyhrabávať rozdiely medzi sebou, ale s tým, že došlo k novému mocenskému deleniu do blokov. Veľká časť slovanských národov sa dostala pod západný vplyv a istá časť ostala pod východným ruským vplyvom.

• **Na pomedzí týchto vplyvov sa ocitla Ukrajina. Preto sa rozhorel konflikt na juhovýchode tejto slovanskej krajiny?**

Zaujímavé je, že práve tam, hoci Ukrajinci aj Rusi sú väčšinou rovnakého

pravoslávneho vierovyznania, čiže príčiny tamjšieho konfliktu treba hľadať inde. To, že sa ukrajinská pravoslávna cirkev vyčlenila z pôsobnosti ruskej pravoslávnej cirkvi, je len následok tohto konfliktu. Obe krajiny – Ukrajina a Rusko – by prípadné spory a rozdiely vedeli prekonať vlastnými prostriedkami, ak by sa do ich záležitostí nezasahovalo zvonka.

• **Povedzte si opäť konkrétne, čo sa vlastne stalo na Ukrajine v rokoch 2013 – 2014. Keď vtedajší ukrajinský prezident Viktor Janukovič odmietol podpísať dosť nejasnú, viac-menej politickú, tzv. asociáciu dohodu s Európskou úniou, pretože**

Rusko sa postavilo na nohy, vo vojenskej oblasti je konkurentom najsilnejším armádam sveta, Čína sa stáva veľmocou, ekonomicky predstihuje USA, významnými hráčmi sú aj India, Brazília a presadiť sa chcú tiež islamské krajiny. Súčasný svet sa skladá z viacerých civilizačných okruhov, z viacerých mocenských centier a z viacerých hospodárskych, politických aj ideologických pólů. To je pre nás a pre svet povzbudzujúce.

• **Kde sa teda nachádzajú v týchto rozličných svetových sférach vplyvu Slováci a Slovania?**

Strednú Európu, ktorú predstavujú krajiny Vyšehradskej štvorky, považujú

Občania Slovenska pripájali vlajku európskeho spoločenstva k svojmu národnému symbolu s nádejou na lepší život, ale stále zreteľnejšie smerovanie k európskemu superštátu s rozhodovacím dirigizmom a oslabovanie národnej suverenity ich proeurópsky optimizmus značne oslabuje.

Rusi mu ponúkli dohodu spojenú s výhodnou dolárovou pôžičkou a lacnejšou naftou a plynom, začal sa Majdan. Možno tvrdiť, že spúšťacom tragických udalostí v Kyjeve bol Západ pod taktovkou Američanov?

Áno, bezpochyby. Američania sa tým priamo pochválili, že ukrajinská farebná revolúcia ich stála päť miliárd dolárov. Napokon už v osemdesiatych rokoch americký politológ Brzezinski v knihe Veľká šachovnica uviedol Ukrajinu ako príklad územia, ktoré musia západné mocnosti získať, aby oslabili alebo zničili veľmocenskú pozíciu Ruska. Šachová hra o Ukrajinu je jasná a všetky ideologické a propagandistické rozprávky, ktoré počujeme z médií, sú len na zakrytie tohto viditeľného prostého javu.

• **Ukrajina je len pešiom na geopolitické šachovnici, ktorým posúva zámožná veľmoc. V akej situácii sa nachádzajú slovanské národy dnes?**

Mali sme tu rôzne režimy, mali sme tu tisícročnú monarchiu, ktorá už neexistuje, mali sme tu sovietsky blok, ktorý tiež neexistuje, máme tu dnes čosi ako liberálnu veľrišu, ktorá tiež nebude naveky, pretože ani Rímska, ani Džingischánova, ani nijaká ríša netrvala večne. Môžeme rozmyšľať o sebe, kde sa nachádzame teraz, alebo projektovať svoju budúcnosť, čiže čo sa stane, ak sa situácia zmení. A situácia sa pomaly mení začína. Doba, v ktorej sa slovanské národy strednej Európy nachádzajú, je výsledkom porážky sovietskeho bloku v studenej vojne a nasledovného zabratia stredovýchodnej Európy a Balkánu Západom a USA vo vojenskom i hospodárskom zmysle slova. Bude to navždy a nikdy inak? Boli sme súčasťou Varšavskej zmluvy, boli sme v RVHP, a už nie sme. Ak rozmyšľame o tom, ako sa zmenil bipolárny svet, ako sa stal na nejaký čas unipolárnym a ako sa z toho jednopólného sveta stáva multipolárnym dnes, tak to už je lepšie východisko na uvažovanie o budúcnosti. Za posledné roky sa svet mení. Spojené štáty už nie sú jediným centrom moci.

jem za náš najbližší životný priestor. Tu môže vzniknúť naša vlastná civilizačná syntéza. V posledných rokoch, najmä odkedy sa štáty Vyšehradskej štvorky vymedzili voči bezbrehej masovej migrácii v Európe, je toto zoskupenie vystavované všetkým možným útokom zo strany Bruselu i Washingtonu cez nespočetné mimovládne organizácie a pokusy ovplyvňovať vývoj vyvolávaním protivládnych demonstrácií v Poľsku, Česku, Maďarsku a na Slovensku. Západ nás opäť trestá za neposlušnosť. Dôkazom toho je aj obsadenie rozhodujúcich postov bez nás v inštitúciách EÚ pri posledných voľbách do Európskeho parlamentu.

• **Ale ako sa s tým dá bojovať, keď u nás na Slovensku máme vrcholných predstaviteľov, ktorí kritizujú Vyšehradske skupiny, ktorej sme bývali v minulosti aktívnym motorom. Exprezident Kiska neskrýval averziu voči Vyšehradskej štvorke a súčasná prezidentka, kade chodí, tade kritizuje našich susedov za to i ono za potlesku zahraničia a bratislavskej kaviarne. Nie je to klin vrazný do súdržnosti Vyšehradskej štvorky?**

Píšu o tom niektoré maďarské i české médiá. Už prvé kroky slovenskej prezidentky tomu nasvedčovali. Že ide o pokus vraziť klin do Vyšehradskej štvorky, aby boli tieto krajiny poslušné. Zrejme boli do toho investované nemalé prostriedky. Investície sú jedna vec, ale druhá spočíva v tom, ako sa k tomu postavíme, či sa necháme takto zmanipulovať.

• **Vyzerá to tak, že sa necháme. Stačí si prečítať hlavné denníky.**

Ja napriek tomu dúfam že nie. Mohli by sme si položiť otázku, či prehladneme túto hru. Ale vedť táto hra sa ani nejaká neskrýva. Tu chcem povedať jednu vec, zdanlivo veľmi všeobecnú, ale považujem ju za mimoriadne dôležitú. Vo všetkých týchto úvahách – či historických, filozofických alebo geopolitických, ale najmä v úvahách o tom, ako má vyzerat' a kam má smerovat' spoločnosť, vidím tri naj-

dôležitejšie vlastnosti, o ktoré sa musíme usilovať. Sú to prirodzenosť, rovnováha a miera. Keď sa pozrieme na všeobecný spoločenský vývoj od histórie až po súčasnosť, pre národné slovanstvo je najdôležitejšie, aby ten vývoj bol čo najprirodzenejší. Koreň slova prirodzený znamená pri rode, pri národe, teda prirodzené je to, čo prospieva rodu, národu, slovanstvu. Rovnováha je vyvažovanie vonkajších a vnútorných vplyvov. Napokon rovnováha vždy nastane. Keď sa spoločenský, hospodársky, politický alebo aj vojenský vývoj príliš prechýli na jednu stranu, tak z druhej strany rovnako silno začne pôsobiť sila prirodzenosti, úsilie dostať veci do rovnovážneho stavu. A miera je vlastne funkcia tej vyváženosti, ktorá vedie k mieru.

• **Prenesme túto teóriu rovnovážnosti do súčasnej slovenskej politiky. Nie je to, čo vidíme okolo seba, proti prirodzenosti, napríklad počínanie pani prezidentky nie je vychýlením z rovnovážneho stavu?**

Určite áno. Prirodzené predsa je, aby sme mali dobré vzťahy so svojimi susedmi. Rovnako je vybočením z normálu, ak sa povie predstaviteľovi nejakej svetovej veľmoci, že máme výhrady voči jej vnútornej politike. To nie je hrdinstvo, za tým cítiť vplyv niekoho, kto chce tú mocnosť nejakým spôsobom pohanit' či znevýžiť cudzími ústami.

• **Myslíte tým krajiny ako Čína a USA?**

Presne tak. Myslím na krajiny, ktoré sa nachádzajú v obchodnej vojne, keď si navzájom vymeriavajú nové a nové clá, embargá na rôzne tovary alebo firmy. A zrazu tu ktosi príde a pokúša sa oslabiť nevhodnou rétorikou našu spoluprácu s Čínskou ľudovou republikou. To je nielen nediplomatické, ale aj hlúpe v zmysle nadradenia obchodných záujmov cudzej veľmoci pred ekonomickým záujmom vlastného štátu.

• **Vrátim sa k tej vašej téze o prirodzenosti. Útoky proti prirodzenosti, rodu, rodine, národu a tradíciám zažívame čoraz častejšie, akoby tieto pojmy boli v časoch liberalizmu anachronizmom. Nie sú tieto ataky najmä proti rodine vlastne útokmi na našu spoločnosť?**

Veľmi ostro treba rozlišovať, čo je osobný záujem a čo je záujem spoločnosti a národa. To, čo je prospešné mne ako osobe, nemusí byť prospešné aj pre národ. Ľudia neraz uprednostňujú svoj záujem pred záujmom spoločnosti, keď sa to však stane zákonom, keď sa nedodrží tá správna miera, začína sa deštrukcia. Ak začneme útočiť na rodinu a rozložíme ju, tak rozložíme zároveň aj spoločnosť na jednobunkovce, na jednotlivé atómy a nič ju už nebude držať pohromade.

• **Vnucuje sa otázka – v záujme koho sa to všetko deje?**

V záujme niekoho, kto chce ovládnuť tento priestor. Lebo ak sa niekomu podarí rozložiť spoločnosť či národ zvnútra, tak ho ovládne. Paradoxne, ak sa ktosi v Európe pokúša oslabovať a atomizovať rodinu, pomáha nejakej inej civilizačne odlišnej spoločenskej skupine, pre ktorú je rodina na prvom mieste a ktorá obsadí jej rozvrátený životný priestor. Netreba vari dokladať, že mám na mysli migračné vlny z islamských krajín.

• **Nie je to krátkozraké? Čo si myslíte, ľudia na čele Európskej únie to nevidia?**

Skúsme hádať, či je to krátkozrakosť alebo zámer. Dávam to ako rečnícku otázku. Prikláňam sa k tomu, že ide o zámer.

• **Aký bude potom výsledok, ak sa zámer uskutoční?**

Keď pôjdeme do dôsledkov, bude to kolaps súčasnej európskej spoločnosti a jej nahradenie nejakou inou spoločnosťou. Ak toto naozaj niekto plánuje, tak naše stredo-európske krajiny by sa na tomto procese zúčastňovať nemali za nijakých okolností, ak si chceme zachovať svoj rod, svoje rodiny, svoje tradície, svoju kultúru a svoj národ.

Správania a konania ľudí v spoločnosti výchove mladých ľudí veľmi nepomáhajú Školské zvonce by mali zvonit' do celej spoločnosti

Július LOMENČÍK – Foto: Emil SEMANCO

Ludská civilizácia preniká do vesmíru, ktorého tajomstvá viac odkrýva. Pritom paradoxne človek na zemi stavia veľa bariéry na odhaľovanie tajomstiev svojej duše. Takmer dennodenne dochádza k zlyhaniu človeka v podobe manipulácií, krádeží, ale aj zneužívania spoločenského postavenia, klientelizmu, úplatkárstva... Stále viac sa presviedčame, že ľudská „tvorivosť“ v negatívnych činnostiach je priam nekonečná.

V atmosfére rôznych konšpiračných teórií, neustáleho ohovárania, priam vzájomného osobnostného hanobenia sa v rituáli opakujúcich sa každoročných udalostí začína nový školský rok. Na chvíľu si spoločnosť uvedomí, že sa žiada trochu pohovoriť o význame výchovy a vzdelania mladých ľudí pre budúcnosť národa a štátu. Popritom sa čo-to povie aj o význame práce učiteľa.

■ MLYN BEZ VODY

Lenže správanie, konanie ľudí v spoločnosti veľmi nepomáha výchove mladých ľudí vo veku od šiestich do devätnástich rokov, ktorí v rukách

Nielen chlebom je človek živý – pripomína ľudová múdrosť, a rovnako stále platná najmä pre školákov je aj ďalšie: „Ohýbaj ma mamko, ... Výsledky našich žiakov napovedajú, že akosi málo sa na to myslí v laviciach aj za katedrami...“

ESEJ

s mobilmi a na ušach so slúchadlami si zjijú relatívne vo svojom svete narúšaním najmä všetkými negatívmi valiacimi sa z mnohých médií. V spoločnosti s najvyššími informačno-komunikačnými technológiami sa ukazuje, že vzdeláť človeka možno len na základe skutočne kvalitnej výchovy. Bez ktorej, parafrázujúc J. A. Komenského, je nielen škola, ale vôbec celá spoločnosť ako „mlyn bez vody“.

V dejinách ľudstva bola výchova človeka relatívne vždy v centre pozornosti dobového filozofického i pedagogického myslenia. Napríklad antický filozof Platón (437 – 397 pred n. l.) oceňoval výchovu vetou: „Nie je nič božskejšieho ako výchova.“ Podľa sv. Gregora Nazianskeho je „najväčším umením vychovávať človeka“. I. Kantovi „človek len výchovou môže sa stať človekom“ a G. V. Leibnitz bol presvedčený, že „ak sa podarí zreformovať výchovu, podarí sa zreformovať celé ľudské pokolenie“. Zaujímavý a aj pre súčasnosť podnetný názor o výchove vyslovil Sokrates (469 – 399 pred n. l.): „Ten, kto vychováva iných k správe štátu, je cennejší než ten, kto štát práve spravuje.“

Postupom času sa aj v dielach iných mysliteľov výchova dostávala do popredia. Vznikali rôzne ideály, ktoré sa menili vplyvom mocenských záujmov a rôznych myšlienkových a pedagogických smerov atď. Humanitný ideál je jedným zo základných atribútov ľudského rodu. Aforisticky možno hovoriť o poľudšťovaní človeka. Jeho vývinové premeny a konkrétne prejavy sa dajú sledovať od antiky cez nasledujúce historické epochy až do budúcnosti. Pritom minulé fázy zvyčajne zanechávajú stopy aj v nasledujúcej, ktorá na druhej strane sama anticipuje ďalšie vývinové premeny. Tento kolobeh v podobe jeho vývinovej kontinuity a vnútornej protirečivosti sa dá sledovať aj na Slovensku povzniku samostatnej Slovenskej republiky (1993). Revolučný pohyb sa vtedy manifestatívne prihlásil k humanizácii verejného života, čo sa v programovej rovine stretlo so všeobecným súhlasom a v oblasti školstva priam s nadšením. Skúsenosť uplynulého viac ako štvrtstoročia ukazuje, že nádejná humanizácia výchovy detí a mládeže v rýchlo sa meniacich spoločenských podmienkach neprebíha bez problémov a neraz aj nových protirečení. Mladí ľudia najmä na viacerých výchovných predmetoch sa učia o rôznych cnostiach a večných hodnotách, ale v reálnom živote zisťujú pravý opak. Mediá ich presviedčajú, že nie vnútorne vybudovaný pevný hodnotový systém je rozhodujúci, ale skôr vonkajší imidž. Často vidia, že cesta k úspechu vedie cez predvádzanie sa, a nie tvorivú prácu. Pri výchove dospievajúcich dievčat a mládenčov spoločnosť takto rôznymi senzáciami a lákadlami neraz deformuje ich vedomie. Škola v tomto sa už pomaly stáva akýmsi osamelým

ostrovčekom, kde učiteľia vstúpajú dospievajúcej generácii pozitívne ľudské hodnoty, ale po prekročení brány školy mládež vidí a počuje niečo úplne odlišné. Súčasné problémy s výchovou mládeže potvrdzujú silnejúcu politizáciu s konkrétnymi spoločensko-politickými a kultúrnymi procesmi súčasnosti. Preto výchova aj v novom školskom roku sa priam musí stať rozhodujúcim činiteľom pri celkovej kultivácii človeka ako jedinečnej osobnosti, lebo povedané s Ladislavom Ballekom: „Ak nie sme kultúrni, zlyháme. Zakaždým.“

■ ETIKA KOMUNIKÁCIE

K zlyhávaniu dochádza u ľudí na významných štátnických postoch, vo vedúcich funkciách v štátnej, vo verejnej, ako aj v súkromnej sfére, čiže u vzdelaných ľudí. Niektorí politici sa po získaní moci pretekajú v návrhoch, ako vykoreniť rôzne neduhy, napríklad korupciu, klientelizmus a pod. Takmer všetci sa však radšej pozierajú na prečiny toho druhého, čo ich následne vedie k nielen povrchnému, ale najmä priam k vulgárnemu výberu jazykových prostriedkov. Pritom, povedané s jazykovedcom Jánom Findrom, „etika komunikácie predpokladá, že autor neprekročí hranice kategórie miery, že jeho komunikačná aktivita bude v súlade s mravnými konaniami a s normami spoločenského správania“ (2013). Preto najmä v predmete slovenský jazyk a literatúra je potrebné naučiť žiakov vytvárať zmysluplný text v kontexte osobnej zodpovednosti každého za vyslovené slovo, predovšetkým vo verejnom priestore.

■ ZODPOVEDNOSŤ ZA SLOVO

V súvislosti s výchovou všeobecne, a osobitne aj jazykovou výchovou, sa zabúda, že správanie a konanie človeka a tiež jazykové vyjadrovanie v dospelom veku má korene vo výchove už od detstva, lebo „... výchova ku kultúre sa začína už v plienkach“ (M. Válek). Veď ak dieťa zodpovedne vychovávajú rodičia a potom túto výchovu umocní aj školský výchovno-vzdelávací systém a to všetko je podporené celkovou priaznivou pôsobiacou všeobecnou spoločenskou výchovou, tak potom takto vychovaný človek bude schopný čeliť v živote rôznym negatívnym zvodom a nástrahám. Možno sa pri formovaní osobnosti človeka príliš preferuje, aké dosiahol vzdelanie, aké má spoločenské postavenie, aké má konto..., ale neraz sa prehliada, či je dobrým človekom, či problémy rieši v duchu pozitívnych hodnôt, ako sa správa k ľuďom. Povedané s M. Válkom: „Kultúra je práve ten druh ľudskej aktivity, ktorá z odborníka robí človeka.“ Možno pripomenúť aj iné

jeho vyjadrenie (z osemdesiatych rokov 20. storočia), v ktorom zdôraznil, že najmä „... kultúrnosť človeka podmieňuje aj také veci, ako je plnenie... pracovných povinností“. Dá sa to aplikovať na akúkoľvek komunikáciu človeka s človekom, pretože prostredníctvom vysloveného slova každý prejavuje svoj vzťah k partnerovi v komunikácii. Tu aj školská prax by mala väčšiu pozornosť venovať tvorbe jazykových prejavov vo vzájomnom napätí osi pravdivosti – nepravdivosti, logickosti – nezmyselnosti, spriazračovaniu – zahmlievaniu podávanej informácie. Žiaľ, pri viacerých komunikačných aktivitách tzv. novinárov sa dôsledne nerespektujú, resp. vôbec nerespektujú určité normy

Písmenko po písmenku, slovo k slovu, múdrosť k múdrosť – takto by sa mala od vstupu do školy formovať vnímavá detská duša, lenže reálny život je často o inom.

ako dobro, cnosť, spravodlivosť, pravdivosť. A v húštine takých a oných slov, manipulatívnych, konšpiračných, zavádzajúcich..., sa vo virtuálnom svete „svojich“ mobilov pohybujú, surfujú dospievajúci mládenci a devy, ktorí(é) sú v reálnom živote úplne zmätení(é), čomu majú veriť/neveriť: čo hovoria učiteľia z „múdрых“ kníh alebo čo vidia/počujú z úst napríklad verejných činiteľov, ktorí ako volení zástupcovia by mali slúžiť pravde a dobru na prospech občana.

■ ZMÄTENÁ KULTÚRNOSŤ

V naznačených intenciách sa stáva školská výchova človeka ku kultúrnosti priam syzifovskou prácou. Pritom kultúrnejší človek bude hľadať spôsoby, ktorými skôr napomôže riešenie na prospech ďalšieho rozvoja medzilidských vzťahov. Napokon existuje dosť príkladov nielen z konaní literárnych hrdinov, ale aj z každodenného života, keď človek videl zmysel života len v čestnom konaní. Pri jednej príležitosti aj L. Ballek zdôraznil, že „... akí sme, za to môže naša kultúra“. Žiaľ, práve kultúra sa stále viac stáva populoušou a „pojem kultúra sa zamieňa s pojmom zábava“ (M. Válek). Výrazným spôsobom sa to prejavuje devalváciou tradičných kultúrnych hodnôt, ktorých absencia sa dosť výrazne podieľa na tom, že súčasná nielen škola, ale aj spoločnosť nepomáha k výchove skutočne kultúrnych osobností.

Poznatky je potrebné poznať ako východisko na premýšľanie, prehodnocovanie a vytvorenie si vlastného svojského, ale zároveň kultivovaného pohľadu mladého človeka na javy, ktoré ho obklopujú. Ale pri vyplňovaní testov, ktoré ešte stále „ovládajú“ slovenské školstvo, sa ťažko dosiahne aj nepotrebné kritické myslenie. Oveľa pozitívnejšiu úlohu by pre mladých ľudí pri rozvíjaní ich kritického myslenia zohralo slovo spisovateľa ako výber správnej odpovede v teste. Žiaľ, zo života spoločnosti sa následkom

neustále presadzovanej povrchnosti vytráca slovo majstra slova, keďže nedostáva veľa priestoru najmä v elektronických médiách.

A tak už ostáva len na zaniatených učiteľoch, ktorí cez humanistické poslústvá, zhmotnené v mnohých literárnych dielach, sa usilujú usmerňovať citlivú dušu dospievajúcej mládeže. Veď duša dievčiny a mládenca je rovnako krásna ako u predchádzajúcich generácií. Len je potrebné ju vnímať a oslovovať slovami, ktoré nerodia nudu, ale slovami, ktoré poľudšťujú v záujme Človeka.

Pri kontinuálnom odovzdávaní poznatkov a skúseností a vzájomnom ovplyvňovaní sa generácií práve prostredníctvom slova má tak šancu každý svojim slovom pomôcť k tomu, aby z nastupujúcej, dnes ešte školopovinne, ktorým nič ľudské nebudie cudzie. Aby školské zvonce zazvonili do svedomia všetkým, ktorí sa nechcú len utápať v prítomnom prizemnom konzume, ale myslia aj na budúcnosť, ktorú budú zabezpečovať ich deti, vnuci...

■ REFORMNÉ ZMENY

V súčasnosti sa v oblasti školstva uskutočňujú reformné zmeny. Treba si však uvedomiť, že škola je priestorom ľudí – žiakov, učiteľov –, kde sa nedá začínať od nuly. Preto tento proces zmien v školstve bude len v každodennom uvedomovaní si všetkých zainteresovaných, čo je skutočne potrebné sprístupňovať mladým ľuďom, ako ich viesť k poznávaniu skutočných hodnôt, naučiť ich vedieť rozlišovať a oddeľovať „plevy od zrna“. Predovšetkým v tomto treba naplňať ducha zmien, ktoré predpokladajú nielen odovzdávanie vedomostí do hláv, ale najmä výchovu mysliacich bytostí. Bytosti, ktoré sa nedajú manipulovať, ale na základe poznaneého budú rozmýšľať. Vtedy sa dá mať rozrastajúcej ľahostajnosti, ktorá plodí len konzumných užívateľov. V novom školskom roku je potrebné odzvoniť „prekvitajúcej“ povrchnosti a ľahostajnosti, vtankaniu nepotrebných poznatkov, ale skôr s mladými ľuďmi viesť zmysluplný dialóg o všetkých problémoch človeka, ktoré si však stvoril človek sám. Ak si celá spoločnosť konečne raz uvedomí, že výchova a vzdelanie človeka je jednou z najvýraznejších ciest pre zmenu k lepšiemu v budúcnosti a škola sa vo výchove zameria na hodnoty, a to aj tie v dobrom slova tradície (veď ich v pote tváre postupne v našom kultúrnom prostredí budovali celé generácie), potom sa možno vytvorí relatívne širší humanizačný priestor, v ktorom bude človek „každý deň stretávať Človeka“. V opačnom prípade sa ocitneme duchovne nahými, totálne obklopenými konzumným pozlátkovým obalom... Ten sa môže rovnako zmeniť na už známy osnatý drôt (len v inom posunutom význame), ktorý aj za účinnej pomoci všadeprítomných všemocných peňazí sa omotá okolo bezduchých hláv...

V školskom prostredí sa otvára priestor reformovať slovo v všetkých, aby nadobudlo svoju primeranú váhu v medzigeneračných vzťahoch. Tu totiž nemožno niečo presunúť alebo sprivatizovať, resp. predať atď. Tu je potrebné v každodennom ľudskom dotyku slova hľadať i za cenu strácania v záujme nového, ktoré musí tvorivo nadväzovať na predchádzajúce, v záujme nie úzkeho okruhu (V. vyvolených „finančných“ kruhov, ale v záujme kontinuálneho odovzdávania si všefudských hodnôt obsiahnutých v SLOVE, ktoré aj v škole pôsobí „ako zamiat i meč“, preto je potrebné, povedané s Miroslavom Válkom, „vyberať ho ako drahokamy...“.

FINANČNÝ SERVIS

Od prvého septembra 2019 nastalo v sociálnom poistení niekoľko zmien, ktoré postupne prinesú niektorým skupinám poistencov úľavy v styku so Sociálnou poisťovňou. Povedzme siroty už nebudú musieť predkladať potvrdenie o štúdiu. Údaje o štúdiu bude Sociálna poisťovňa získavať z informačného systému ministerstva školstva. Nie všetky školy v Slovenskej republike však poskytujú údaje o študentoch do tohto informačného systému.

Zmeny v poistení

Sociálna poisťovňa si tak nedokáže automaticky overiť návštevu školy všetkých poberateľov, prípadne žiadateľov o sirotský dôchodok. Preto ak škola neposkytuje údaje ministerstvu školstva (ide napríklad o školy patriace do pôsobnosti rezortov obrany a vnútra), poberateľ musí Sociálnej poisťovni predložiť potvrdenie o návšteve školy.

Niektorí poistenci nebudú musieť prísť k posudkovému lekárovi osobne. Posudkový lekár Sociálnej poisťovne bude môcť v niektorých prípadoch určiť, že prítomnosť poistenca alebo poškodeného nebude pre posúdenie jeho zdravotného stavu vždy potrebná. Zdravotný stav potom posudkový lekár posúdi v neprítomnosti poistenca len na základe doložených lekárskeho odborných náleзов. Týka sa to ťažkých, najmä liečbou neovplyvniteľných stavov, ako napríklad ťažkých onkologických prípadov, prípadov po ťažkých cievnych mozgových príhodách, nevidomých, poistencov po amputácii končatín a podobne.

Štrnásť plat vyplatný v decembri bude oslobodený od platenia poistného. Od platenia poistného na sociálne poistenie bude oslobodený štrnásť plat najviac do výšky päťsto eur, vyplatný v decembri 2019 až 2021 od každého zamestnávateľa. Podmienkou tohto oslobodenia je, že štrnásť plat musí byť vyplatný najmenej vo výške priemerného mesačného zárobku (funkčného platu), súčasne pracovnoprávny (štátno-zamestnanecký) vzťah zamestnanca u zamestnávateľa trval k 31. októbru príslušného kalendárneho roka nepretržite aspoň štyridsať mesiacov a zamestnanec bol v júni príslušného kalendárneho roka vyplatný aj trinásť plat. Z trinásťho platu vyplatného v júni 2019 a 2020 zamestnanec a zamestnávateľ majú naďalej povinnosť platiť poistné na sociálne poistenie.

V tejto súvislosti ešte pripomíname, že naďalej platí skutočnosť, že absolventi stredoškolského alebo vysokoškolského štúdia nemajú bezprostredne po jeho ukončení voči Sociálnej poisťovni nijaké povinnosti. Aktuálne je to najmä pre bývalých stredoškólkov, pretože Sociálna poisťovňa za termín ukončenia stredoškolského štúdia považuje posledný deň letných prázdnin po záverečnom roku štúdia, čo je 31. augusta (vysokoškolské štúdium sa z pohľadu Sociálnej poisťovne končí dňom zloženia štátnej záverečnej skúšky). Táto nulová povinnosť platí aj vtedy, ak sa absolvent hneď po ukončení štúdia nezamestná alebo ak sa rozhodne odísť do zahraničia (na ďalšie štúdium, za prácou alebo z iných dôvodov). Povinnosť absolventov štúdia voči Sociálnej poisťovni sa začínajú až pri vstupe do pracovného života.

Zdroj: SP (jč)

NA OKRAJ

Právny štát je na Slovensku vážne ohrozený, ale z celkom inej strany, ako nám občas tvrdí súčasný liberálny tábor na čele s prezidentkou Čaputovou, lídri strán Progresívne Slovensko a Za ľudí aj chrýrny politický exot Matovič. V súčasnosti dochádza k zjavnému potlačaniu slobody prejavu, obmedzovaniu ľudských a občianskych práv od nositeľov liberálnej, tzv. progresívnej ideológie, ktorí čoraz viac ovládajú médiá a celý verejný priestor.

Goebbels by onemel

Ich totalitou zavŕňajúca mutácia demokracie vyvoláva prostredníctvom slúžiacich médií atmosféru strachu, aká tu bola iba v časoch normalizácie pred rokom 1989. Na jednej strane sa začína „demokratické stínanie hláv“ nepohodných ľudí a na druhej strane sa odmeňujú nevhodné, protislovenské indivíduá, ktoré slúžia novej ideológii. Len si spomeňme na kontroverzné udeľovanie štátnych vyznamenaní exprezidentom Kiskom...

Tieto tendencie naberajú na obrátkach. Začína sa to na prvý pohľad nenápadne obviňovaním ľudí v médiách bez akýchkoľvek dôkazov a špekulantskou obhajobou osôb s kriminálnou minulosťou. Na tento proces „progresívnej zmeny“ je dobrá akákoľvek zámeňka – napríklad Kočnerova Threema, o ktorej obsahu vedia iba vyšetrovatelia, dozorcujúci prokurátori, advokáti Kvasnica s Lipšicom a najmä redaktori Denníka N. Je to absurdná situácia: redaktori tohto denníka obviňujú, súdia a kráglujú ako na objednávku. Vzniká podozrenie, že nezákonný únik informácií zo živého vyšetrovacieho spisu je riadený proces. O celej tejto únikovej afére mlčia vyšetrovatelia aj justičné orgány, akoby sa nič nedialo. Nikto nevie, čo sa skrýva pod pokrievkou tejto ošemetnej situácie, ktorá dovoľuje selektívne manipulovať s informáciami a rozpútať psychologický mediálny teror. Koho vytiahne Denník N z obsiahlych Threema záznamov megapodvodníka Kočnera, ťažko sa ubráni pod náporom mediálnych útokov.

Zaujímavá a zároveň veľmi podozrivá je okolnosť, že nikto z novinárskej branže nevystavuje na pranier dôkazmi doložené dôverné kontakty Sulíka, Matoviča and comp. s Mariánom Kočnerom a nepíše sa ani o intímnej komunikácii istého známeho advokáta s Kočnerovou volavkou Zsuzsovou. Predvolebný riadený proces stínania hláv je jednosmerný a momentálne skrytý za oponou, najmä ak ide o takú záhadne nedotknuteľnú figúru, akou je Michal Kováč mladší, aktuálne obvinený z podvodu v kauze Technopol a podozrivý z podvodného konania na Taiwane. Vraj o vine tohto diplomata a novovymenovaného veľvyslancu v arabských emirátoch píše iba konšpiračné médiá. Z toľkých trápností, falošných interpretácií a prevracania všeobecne známych faktov je mnohým citlivým ľuďom na zvracanie. Paul Joseph Goebbels, rišsky minister pre ľudovú osvetu a propagandu, by onemel...

Ludovít ŠTEVKO

Projekcia oskarového filmu na mieste skutočného obchodu na korze
Zločinnosť je vlastné dieťa nenávisti...

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Neformálne združenie Príď a poznaj a mesto Humenné zorganizovali stretnutie so slovenskou herečkou Zuzanou Kronerovou, ktorá sa ako dvanásťročná v Sabinove zúčastnila na nakrúcaní oskarového filmu Obchod na korze. Súčasťou podujatia na humenskom námestí bolo okrem besedy s herečkou i premietanie filmu neďaleko miesta, kde stál skutočný obchod, ktorý inšpiroval humenského rodáka Ladislava Grosmana na napísanie námetu i scenára spomínaného filmu.

Herečka, dcéra hlavného predstaviteľa filmu Tóna Brtku, ktorého tak majstrovsky stvárnil jej otec Jozef Kroner, strávila počas prázdnin v roku 1964 dva týždne na mieste nakrúcania.

„Čistiareň v meste sa počas nakrúcania premenila na povestný obchod z filmu. Tam pracovala mama mojej prázdninovej kamarátky Magdalény Feckovej, rodenej Maďarovej, v dome ktorých sme bývali. Dodnes sa priateľíme a pri návšteve Sabinova nevynechám žiadnu príležitosť, aby sme sa stretli a oživilí spomienky na nakrúcanie filmu,“ otvorila album spomienok Zuzana Kronerová. „Celý čas pobytu som snivala o tom, že si zahrám v komparze, už som sa videla vo filme počas promenády na námestí, ale keďže som to nikomu nepovedala, ostalo len pri mojom želaní. Spomínam si na miestnosť, kde boli rekvizity, ktoré mal na starosti vedúci rekvizít. A ten mal ako talizman malú opičku. Raz tam prišiel režisér filmu Ján Kadár a opička sa veľmi zapáčila režisérovi, hústá hriva na hlavu, kam skočila. Všetkým, okrem pána režiséra, bolo prítom poriadne do smiechu.“

V tom zaznela otázka z pléna: „Pamätáte si na scénu z filmu, kde Tóno Brtko sa opije a bráni židovskú vdovu, ktorú majstrovsky zahrála Ida Kamiňská?“

Ladislav Grosman, autor námetu i scenára filmu Obchod na korze

Herečka na to: „Otec sa s režisérom a kameramanom Vladimírom Novotným dohodli, že túto scénu si zahrá podľa svojich predstáv. Súhlasili a je to parádna, najlep-

Bubeník pozýva na projekciu filmu tak ako v pohnutých štyridsiatych rokoch ohlasoval protizidovské zákony.

Pamätnú tabuľu Ladislava Grosmana v Humennom pred rokmi odhalili jeho manželka Edita a prof. Pavol Mešťan.

šia scéna z filmu. „A pokračovala: „Poľská herečka počas prestávok v nakrúcaní ponúkala otca: Jusko, nechceš herbatku? Od manželky Ladislava Grosmana Editky som sa dozvedela, že keď otec býval počas nakrúcania v Prahe u Grosmanovcov, hovoril autorovi scenára: Laco, ja cítim v kostiach, že to bude veľký film. Veď aj bol, ako prvý z našich dostal Oscara.“

Prítomných divákov na humenskom námestí počas besedy pozdravila aj manželka Ladislava Grosmana pani Edita, ktorá 11. júla dovŕšila deväťdesiatpäť rokov. Dožila sa úctyhodného veku napriek všetkým príkormom, ktoré prežila v koncentračnom tábore Auschwitz-Birkenau. Humenčanom napísala: „Lutujem, že s vami nemôžem byť, ale viem skoro isto, že Ladislav s vami v duchu bude. Prajem vám príjemný večer, hoci iste nie veselý, ale Zuzka, dcéra veľkého umelca, lebo jablko nepadá ďaleko od stromu, vám ho spestrí. Lučím sa s vami a pripomínam vám: neučte deti nenávisť, lebo to vedie k zločinnosti, čo je proti božským i ľudským zákonom. Vytvorte si raj na zemi. Edita.“

A potom sa už pred divákmi začal odvíjať film Obchod na korze, ktorého námet i scenár sa zrodil na hlavnom humenskom námestí.

Oscarový Sabinov si tiež nárokuje na svoj obchod na korze
Mesto, ktorému sa klaňali králi

Tamara HRABKOVÁ – Foto: autorka a Štefan KAČENA

Okresné mesto Sabinov nájdeme ani nie desať kilometrov severozápadne od Prešova. Rozprestiera sa na periférii Spišsko-šarišského medzihoria, hraničiaceho s rozsiahlym podkovovitým horstvom Bachureň s rovnako nazvaným najvyšším vrchom. Výhodnú polohu a celkovú prírodnú scenériu dotvára pohorie Čergov vo forme výrazne sformovanej bariéry smerom na východ.

Sabinov v stredoveku patril medzi hospodársky prosperujúce mestá a spoločne s Košicami, Prešovom, Bardejovom a Levočou vytvoril záujmové, spolupracujúce združenie Pentapolitána, ktoré dosiahlo nezvyčajný ekonomický a spoločenský význam.

Začiatky neveľkej aglomerácie siahajú do roka 1248, keď patrila panstvu hradu Šariš. Po získaní mestských práv Sabinov vytvoril spolu s Prešovom a Veľkým Šarišom spoločenstvo troch toryských miest. O sto rokov neskôr stáva sa slobodným kráľovským mestom a následne členom Pentapolitány, združujúcej päť východoslovenských sídel – Košice, Bardejov, Levoča, Prešov a Sabinov, ktorá dosiahla takú prosperitu a ekonomickú silu, že si od nej neraz pýtali doplniť panovnícku kasu aj korunované hlavy...

Rozkvet Sabinova pozvoľna zavŕšila však séria tragických uda-

lostí. Najprv ho vypálili bratrci, potom postupne obsadili vojská poľského kráľa Alberta, až napokon padol za obeť stavovským povstaniam, moru a neúrode.

PAMIATKOVÁ ZÓNA

O niekdajšom významnom postavení Sabinova svedčí torzo zachovaného pevnostného systému, niekoľko obranných bástí a vretenovité námestie s radovou zástavbou pôvodných meštiackych domov. Centrum očarí súborom unikátnych stavieb, ktoré spolu s historickým jadrom boli vyhlásené za pamiatkovú zónu. Opätovný vývoj mesta nastal

Pôvodne sa mali exteriéry filmu Obchod na korze nakrúcať v inom slovenskom meste, ale voľba napokon padla na „starosvetký“ Sabinov, ktorý viac vyhovoval. Aj keď teraz nájdeme v meste takýto obchod, ani jedna zo scén sa v ňom nefilmovala...

v povojnovom období. V súvislosti s nástupom priemyslu zmenila sa jeho infraštruktúra a vybavenosť. Nemalý podiel na zjavnej prosperite mal tiež rozmáhajúci sa cestovný ruch, k čomu prispelo vybudovanie prímestskej rekreačnej oblasti Drienica s lanovkovým prepojením na Lysý v Čergovskom pohorí. Obidve strediská sú turisticky značne exponované v každom ročnom období.

FILMOVÝ ROK 1964

Napriek pozitívnym premenám sa však Sabinov podarilo zviditeľniť a dostať do povedomia širokej pospolitosti až nakrútením filmu

Obchod na korze. Keď sa v roku 1964 jeho autori rozhodli nakrúcať film v tomto meste, žilov v ňom razom nadobudol celkom iné dimenzie.

SABINOVČANIA V KOMPARZE

Do komparzu bolo zainteresovaných množstvo domácich, ktorí s neuveriteľným entuziazmom dokázali zvládnuť náročné roly štatistov. Režiséri Ján Kadár a Elmar Klos dej filmu začali odvíjať na pozadí pripravovaného transportu Židov do koncentračných táborov. S tým súvisel aj ústredný príbeh slovenského arizátora Tóna Brtku a židovskej majiteľky obchodu s galantériou vdovy Anny Lautmannovej, nakrútený podľa scenára Ladislava Grosmana. Hlavnú úlohu stvárnil Jozef Kroner a poľská diva filmového plátna Ida Kamiňská. Pri výbere charizmatických osobností mali realizátori projektu nepochybne šťastnú ruku. Už o dva roky od štartovacej klapky udelili filmu Obchod na korze Cenu americkej filmovej Akadémie – prestížnu cenu Oscara. V kontexte bývalej česko-slovenskej kinematografie bolo to vôbec prvý raz. Nebývalý úspech sa natrvalo zapísal do análov mesta a preslávil jeho novodobé dejiny.

Pôvodný dom, v ktorom sa dej filmu odohrával, musel byť pre narušenú statiku po čase zbúraný. V jeho blízkosti však čoskoro vyrástol podobný obchod. Dnes slúži ako predajňa kvetín. Na fasáde je nainštalovaná pamätná tabuľa od výtvarníka Jozefa Karniša, ktorá spolu so zábermi z filmovania dodáva splývajúcejmu objektu náležitú pečať autenticity. A tak ani po päťdesiatich piatich rokoch kontinuálna sláva Sabinova neúfcha. Spája sa najmä s Oscarovým mestom a jeho obyvatelia môžu byť na tento prívlastok naďalej právom hrdí.

Nemáme veľa objektov či galérií, čo predstavujú tvorbu talentovaných rodákov

Stone – sklený vrchol v Belianskych Tatrách

Text a foto: Dušan MIKOLAJ

Ždiarska vidla, Havran, Hlúpy vrch – tri charakteristické končiare Belianskych Tatier majú od začiatku augusta dôstojné kultúrne predpolie v galerijnom objekte Stone. Zoznam inštitúcií, ktoré prezentujú tvorbu svetových umelcov s väzbami na Slovensko, je skromný, možno ich zrátať na prstoch jednej ruky, stojí teda za pozornosť i pochvalu.

V Medzilaborciach založili v roku 1991 Galériu Andyho Warhola. Hviezda popartu sa narodila v Amerike a jej rodičia sa zaradili medzi zväčša anonymnú vrstvu našich krajanov za veľkou mláku. Realitu nového sveta stvárnil Andy Warhol takým nevšedným štýlom, že sa v dejinách moderného výtvarného umenia zaradil medzi hviezdy svietivej veľkosti.

■ SOKOLOV DAR

V Liptovskom Mikuláši sú dva odkazy na rodáka Kolomana Sokola. Jedným je skromná tabuľka na dome oproti železničnej stanici, kde sa narodil jeden zo zakladajúcej zostavy tvorcov národnej moderny. Časť jeho rozvetvanej grafickej a maliarskej tvorby a viaceré artefakty z osobného života dostali dôstojný priestor v Pongrádcovskej kúrii. V roku 2002, teda stodesať rokov od umelcovho narodenia, otvorili v druhej najstaršej stavbe mesta Centrum Kolomana Sokola (pred dvoma rokmi premenované na Galériu). Osobné doklady, fotografie a muzeálne artefakty pripomínajú životné osudy proletárskeho chlapca, ktorý po základnom kresliarskom kurze v Košiciach získal umelecký rozhľad na pražskej umeleckej prie-

myslovke. So svetovým umením sa zoznámil pri parížskom štipendijnom pobyte, do dejín mexického umenia sa natrvalo zapísal ako univerzitný profesor grafiky na ich vysokej výtvarnej škole. Sokolov návrat na Slovensko po druhej svetovej vojne mal krátke trvanie, po politickom prevrate v Česko-Slovensku vo februári 1948 rozšíril rady exulantov. S manželkou a so synom sa vrátil do Spojených štátov amerických. Že sa nachádza tam kde v pensylvánskom mestečku Bryn Mawr, to sme si štyridsať rokov pripomínali zriedkavo a opatrne. Hoci od nového prevratu v roku 1989 žil ešte požeňaných trinásť rokov (ku koncu v arizonskom Tuscone), do svojej vlasti sa už nezberal. Mohli sme mu poslať iba naše pozdravy a verejné poklony. On sa k Slovensku správal s jasnou myslou a svoj vzťah prejavil excelentne. Mikuláškse Centrum Kolomana Sokola mohlo vzniknúť na základe jeho veľkorysého daru. Grafiky z medzivojnového obdobia a obrazy vytvorené v exile tvoria umeleckú kolekciu hodnú trvalej galerijnej prezentácie.

Oveľa bližšie ako liptovský rodák mal na Slovensko William Schiffer z rovinatého Zvončína. Krátko po vojne odišiel do Paríža s predstavou,

že svoje ochotnícke divadelníctvo povýši na profesionálnu hereckú kariéru. Z tejto pomyselnej dráhy sa svojim výtvarným talentom zaradil medzi uznávaných parížskych medailérov. Na začiatku deväťdesiatych rokov mal sedemdesiat a mladístvo sa presúval medzi Parížom a Trnavou. Silovne tvoril medaily s motívami slovenskej histórie, portrétoval osobnosti národných dejín i súčasných tvorcov. Zomrel v roku 2007, Západoslovenské múzeum v Trnave vo svojich výstavných priestoroch vyčlenilo svojmu Vilkovci samostatný expozičný priestor.

■ TATRANSKÝ PROMETEUS

Nie tak dávno som písal do SNN o priateľských vzťahoch Vila Schiffera s Jánom Zoričákom, ďalším slovenským umelcom usadeným vo Francúzsku od roka 1970. K umelcom žijúcim dlhobojšie v tomto prostredí sa mi žiada spomenúť ešte pobyt (od roka 1939 do roka 1950) Imricha Weinera-Kráľa a v súvislosti so Zoričákom dodať, že práve on sa v roku 2014 stal prvým nositeľom Ceny Imricha Weinera-Kráľa. A úvodnú informáciu s potešením rozšíriť o dodatok, že ďalšou osobnosťou, ktorého dielo dostalo dôstojné

Galéria Art Stone je situovaná v predpolí Belianskych Tatier kúsok od drevenice, v ktorej sa narodil umelecký sklár Ján ZORIČÁK.

stabilné zastrešenie na Slovensku, je práve akademický sklár Ján Zoričák.

■ SKLENÝ VRCH

Ak som sa v titulku inšpiroval názvom novely významného prozaiika Alfonza Bednára, metaforicky tým zároveň vyslovujem poklonu architektonickému návrhu ždiarskeho objektu zasadeného do priestoru horskej krajiny tak, že dve strany „základnej kocky“ tvoria jeho vrchol. Na popredí hrebeňa kamenných veľikánov Belianskych Tatier zároveň vizuálne pripomína niekoľko charakteristických farieb v umelcových sklách. A ak pritom pripomenieme jeho krátke tvorivé obdobie, keď zhotovoval monumentálne sochy vysoké niekoľko metrov, môžeme dodať, že hľadíme zároveň na symbolický „sklený vrch“.

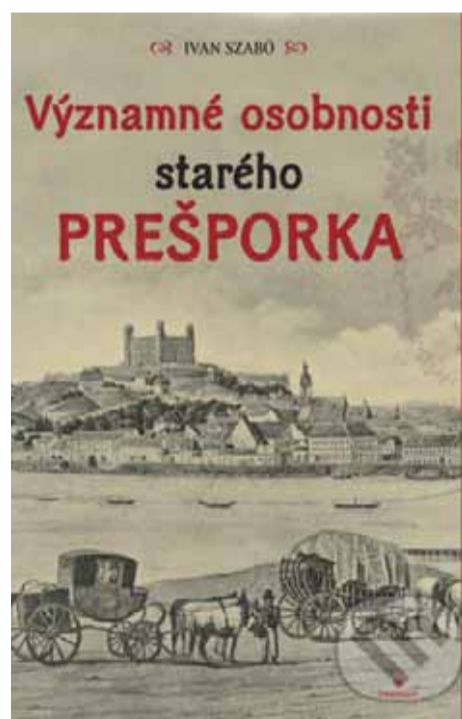
Úžas a úctu však vzbudzuje najmä realita. Viacposchodový objekt Art Gallery Stone má interiéry citlivo

prepracované do detailov. Na podlahe sú svetlé kamene obrusované belianskymi potokmi, medzi nimi podstavce zo statných smrekov, na každom si hoví sklárské dielo Jána Zoričáka. Myslím si, že aj tí, čo poznajú svet či aspoň viaceré slovenské galérie, budú mať ojedinelý zážitok. Preň sa oddá ist' dlhou dolinou až na koniec obce a pristaviť sa v priestore, kde čas plynie podstatne inak ako vo všednosti. Ponúka popremýšľať o cestách nášho majstra svetom umenia, ktoré sa mu pootvorili na konci leta 1959, keď kráčal nadol dedinskou cestou na autobusovú zastávku, aby sa začal priučať sklárskemu remeslu v neznámom prostredí. Odtedy uplynulo šesť desaťročí jeho zvedavého poznávania a tvorivého testovania možností, ktoré tento materiál (v pevnom stave chladný a krehký, inokedy vriaci tekutý) poskytuje na mnohoraké spôsoby tvarovania a farebného formovania.

Ivan SZABÓ: Významné osobnosti starého Prešporka, vydavateľstvo Perfekt, 2018

Vítaz Litfondu v žánri literatúry faktu

KNiha TÝŽDŇA

Sotva by sme našli objektívnejšiu garanciu kvality knihy, na ktorú dnes upriamujeme pozornosť, ako skutočnosť, že len nedávno knihu spolupracovníka Slovenských národných novín ocenil Literárny fond premiou za najlepšiu knihu v žánri literatúry faktu s vročením vydania 2018.

Anton Blaha v Literárnom týždenníku sa dokonca pýta, či sa to už zrodil moderný bratislavský Faust – ide o osobnosť mimoriadne rozhladeného historika a archivára mesta, ktorý detailne poznal jeho históriu a osobnosti, ktoré dejiny Bratislavy (či Prešporka) vytvárali. Je chvályhodné, že k niekoľkoročnej snahe či skôr ucelenému programu približovať staré dejiny mesta sa k vydavateľstvu Marenčin pridali aj ďalšie vydavateľstvá, najmä Perfekt. A neoprasujú sa len staršie, síce veľmi zaujímavé, ale predsa len zaprášené histórie autorov, akými boli T. Ortvy, Benyovsky, Faust, Janota, Hanák, Greilich a i., ale vyšlo už veľa – a vychádzajú stále – aj knihy súčasnikov, medzi ktorými jedným z dominantných je práve spisovateľ literatúry faktu a skúsený novinový reportér Ivan Szabó. Napriek veku, ktorý je úctyhodný – nedávno prekročil osemdesiatku.

Navyše treba povedať, že sa nevenuje dejinám Bratislavy v knižnej podobe prvý raz. Na konte má veľmi zaujímavú knižku, ktorá vyšla vo veľkom rade titulov edície Bratislava – Pressburg u Marenčina – Vzácne návštevy Bratislavy, objavnú knihu Smiech a slzy Tatra-revue (prvý autor, čo sa po rokoch vrátil k legendárnemu bratislavskému kabaretu päťdesiatych a šesťdesiatych rokov), podobne knižne spracoval dejiny Bratislavskej lýry a s trochu humoru aj staré historiky a báje o strašidlách v dávnom Prešporku. Nebolo jednoduché nájsť si správny kľúč na výber bratislavských osobností v jej vyše tisícročnej histórii, ale aj to sa mu, zdá sa, podarilo. Má tam Mateja Bella aj Chatama Sofera, Mikovinyho aj Kempelena, Segnera aj Jedlíka, Regiomontana aj Lippaya... Meno leopoldovského rodáka Ivana Szabóa sa objavuje aj na stránkach Slovenských národných novín – a obyčajne práve na tomto mieste, keď je autorom zasvätených recenzií. D

(jč)

MEDAILÓN

Monika Kompaniková je ešte stále mladá žena, matka dvoch synov, grafička, maliarka a napriek svojim výtvarným štúdiám najmä prozaička. Túto malú pozornosť (a milý vinš) jej však venujeme, lebo má akurát jubileum – narodila sa totiž v deň, keď kedysi začali deti chodiť do školy, len to už dávno nie je pravda, lebo keď bola ešte sama školáčka, stal sa deň jej narodenin štátnym sviatkom. Má teda narodeniny, dokonca okrúhle, ani mladým ženám sa však vek neprezrádza, hoci by ste ho aj pol'ahky už odhalili.

Ešte stále akože mladá jubilantka

Na svet prišla v Považskej Bystrici, žije a tvorí v Pezinku, na prelome tisícročí študovala grafičku na Vysokej škole výtvarných umení a potom ešte aj maliarstvo, a ako naschvál je prozaičkou alebo aspoň predovšetkým prozaičkou – dokonca si dáva knihy próz, najmä detské knihy, ilustrovať bývalými kolegami od štetca a ceruzky. Odmlada písala do literárnych časopisov a veľmi skoro zaujala aj literárnu kritiku – dôkazom toho je, že sa už vtedy dva razy stala finalistkou súťaže Poviedka a jej prvá kniha próz Miesto pre samotu dostala Cenu Ivana Kraska. Od začiatku tohto tisícročia jej vyšli ďalšie úspešné knižky – Biele miesta, Piata loď, Na súde, Kde je Ester..., jej prózy vybrali do antológiej Literatúra bodkask, Päť krát päť, Sex po slovensky a vyšli v nemčine, poľštine, srbčine, bulharčine, maďarčine a češtine. Venuje sa aj tvorbe pred deti, spomeňme aspoň knižky Toddler Punk a Hlbokomorské rozprávky. Zaujímavá je jej odpoveď na otázku, prečo sa viac venuje literatúre ako umeniu, ktoré študovala, dokonca s nadstavbou: „Malba sa stala nezrozumiteľnou, a to, čo som chcela povedať, mohla som len cez text.“

Ako ju vníma či hodnotí literárna kritika? Azda najstručnejšie to vyjadrujú tieto vety: „Má talent na opisy a drobnosti. Týmto spôsobom si po milimetroch vytvára priestor pre dej. Zaujíma vás svojím spôsobom spracovania poviedok a vytvára priestor aj pre naše vlastné myšlienky.“

To je dost. Tak nech sa darí, oslávenkyňa!

(jč)

HUMORESKA

Britský kráľovský pár Harry a Meghan oznámili radostnú novinu. Pre zlepšovanie životného prostredia budú mať najviac dve deti. Blahoželáme! Pre záchranu klímy na zemi urobiť, vlastne neurobiť maximum je trend pozitívny, vysoko cenený bulvárnu tlačou. Verme, že sa vydajú na turné po Afrike a Ázii. Lebo zdvojnásobenie počtu obyvateľov zeme sa očakáva vďaka populačnému boomeru na týchto kontinentoch.

Keď už budú na ekologickom turné, mohli by šíriť osvetu o životnom prostredí aj iným smerom. Najnovšie štúdie ukazujú, že deväťdesiat percent plastov do oceánov a morí prináša osem ázij-

ských a dve africké veľtoky. Situáciu zachráni náš zákaz používania plastových brčiek. Detské hlavičky už majú z toho ťažkú hlavu. Keď sa budú brčka vyrábať z dreva, zničme si lesy.

dom už ideme. Sedemnást' európskych krajín vykazuje prirodzený úbytok obyvateľstva. Slovensko má prírastok 0,6 promile. Briti majú limit na šoférovanie 0,8 promile. Treba si dávať veľké ciele.

geniálnu myšlienku rozpracovali už klasici komunizmu v 19. storočí. Marx a Engels môžu byť hrdí na svojich epigónov. Združenie majiteľov taxislužieb už spísalo petíciu za prijatie ústavného zákona o zákaze

Infantilná klimatologička Grétka, brázdica oceánov na plachtinici, bude dobre spávať. Na jej plachtinici neboli toalety. V duchu výziev environmentalistov na všeobecné obmedzenie osobnej hygieny ako prostriedku na záchranu životného prostredia. Ministerstvo zdravotníctva zatiaľ svoje stanovisko k výzvam nezverejnilo. Zvyšovanie cien vodného a stočného u nás treba pochopiť ako podporu ekologickej dehygienizácie. Všetko je so všetkým spojené. Chirurgovia si prestanú umývať ruky pred operáciami a pripoja sa k myšlienke antinatalizmu formou promortalizmu. Ludstvo vyhynie, Zem bude zachránená. Pre Mart'ánov.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Harry a Meghan oznámili radostnú novinu...

Kráľovská myšlienka antinatalizmu má svoje pôvaby. Istý belgický spisovateľ považuje za etické a optimálne pre životné prostredie nechať ľudstvo jednoducho vymrieť. Vyriešilo by sa tým množstvo nielen environmentálnych problémov. Aj mentálnych. Verme, že pôjde príkladom. My sme hrdí Európania a prikla-

Európsky cieľ je do roka 2050 sa stať uhlíkovú neutrálnym kontinentom. Uhlíkovú neutrálny kontinent Európa zachráni zem. Aj keď väčšinu emisií vo svete produkujú Čína, USA a India. Britská parlamentná komisia pre vedu a technológiu konštatovala, že na dosiahnutie cieľa treba ukončiť osobné vlastníctvo automobilov. Nesporne

súkromných áut. Demonštrácia za jeho prijatie sa koná budúcu sobotu na autotodróme v Orechovej Potôni. Ministerstvo práce nepovažuje zákon za potrebný. Porovnaním výšky miezd, cien automobilov a nových emisných limitov vlastníctvo súkromných áut sa u nás skončí aj bez zákona. Staré autá pôjdu do šrotu a na nové nebude.

BESEDNICA

Po tridsiatich rokoch budovania demokracie, slobody slova, vierovyznania a prekvitania medziľudskej lásky sme sa prepracovali do nového osvietenstva. Priam jakobínskeho štýlu. Aj keď radi oslavujeme okružle aj menej okružle výročia, v júli toho roku v tichosti bez povšimnutia médií bolo dvesto tridsiate výročie Veľkej francúzskej revolúcie. Vypukla síce v Paríži, ale znamenala veľa pre celú Európu. Deklarácia ľudských a občianskych práv – jej dieťa, provokatívne a drzo formulovala veci do tých čias neslýchané. Podľa všetkých príznakov budú neslýchané aj v budúcnosti. Osobná sloboda, právo ochrany pred svojvoľnou mocí, sloboda myslenia, tlače, presvedčenia a náboženstva, možnosť odporu proti útlaku a nedotknuteľnosť majetku. Aj majetku zubárov. Ako si pozorný čitateľ povšimne, sloboda vyjadrovania tam nebola uvedená ani vtedy. Sloboda myslenia áno. V hlave si myslí, čo chceš, a buď o tom aj presvedčený. Do tlače sa to nedostane, máš šťastie, občan.

Sloboda, rovnosť, bratstvo...

Podľa výsledkov volieb osvietení u nás zatiaľ nie sú vo väčšine, ale pracuje sa na tom. Lebo osvieteným patrí budúcnosť. Žiaľ, podľa údajov Sociálnej poisťovne a štatistik ešte žije aspoň tretina ľudí, ktorí trpeli a nemohli si slobodne užívať svoje ľudské a občianske práva. Sú trvale zdeformovaní, neliečiteľní, priam neosvietiteľní. Nevedia si cítiť vymoženosti novoosvietenstva, aj keď ich majú napísané v ústave. Zdá sa im, že v skutočnosti sa veľa nezmenilo, práve naopak. Podobný problém riešil už vodca židovského ľudu Mojžiš v Starom zákone. Keď bolo pútnikom do zasľubenej zeme najhoršie, začali si pripomínať zlaté časy v Egypte. Museli síce makat' na panskom, vlastne faraónovom, ale mali čo jesť a piť. Trest za repťanie ich neminul. Zasľubenu zem uvideli len zďaleka.

Slovák si vždy nejako pomohol. Keď dolahla maďarizácia do škôl, naučil sa ako-tak po maďarsky. Zišlo sa mu to. Jednoduchšie si dohodol na Dolnej zemi plácu pri žatve. Doma hovoril a nadával na režim po slovensky. Keď došlo na zatváranie za protikomunistické prejavy, naučil sa i svoje dievky mávať vlajkami v sprievode, recitovať závery komunistických zjazdov a nadával na režim doma. Po slovensky, maďarsky, ako komu zobák narástol. Chvilu to trvalo, kým sa mládež naučila zlaté pravidlo, čo sa doma navarí, to sa doma zje. Sloboda áno, ale odtiaľto potiaľto. Nepoučiteľní mládežníci dostali po narastených zobákoch a stali sa disidentmi, domovníkmi a kuričmi. Potom sa začalo masívne štrnganie kľúčmi a chválenie nového režimu, znovuoobjavenie Deklarácie. Ako pred dvesto tridsiatimi rokmi v Paríži. Aj vtedy to zle dopadlo. Prvá vlna teroru, druhá vlna teroru, potom popravy revolucionárskych vodcov. Raz-dva bol zavedený starý dobrý osvedčený poriadok. Na stotisíc obyvateľov Slovenska dáva pozor štyristošesťdesiat policajtov. V Česku tristosedemdesiat, vo Fínsku stopäťdesiat. Nech žije sloboda, rovnosť, bratstvo.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Svetobežník Vojtech KÉLER konkuroval valčíkmi aj slávnemu Straussovi Skutočný pokoj nachádzal v tóni bardejovských smrečín

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Trinásteho februára 2020 uplynie dvesto rokov od narodenia Bélu KÉLERA, bardejovského rodáka, huslistu a skladateľa, ktorého diela inklinovali k zábavnej a salónnej hudbe. Aj keď umelecké meno, ktoré si neskôr zvolil, veľa napovedá, skutočnosťou ostáva, že sa narodil v Bardejove na Radničnom námestí číslo 41 v protestantskej rodine. Na rodnom dome sú dve tabule – jedna v maďarskom a druhá v slovenskom jazyku. Prvá pamätná tabuľa s reliéfom skladateľa bola odhalená 11. augusta 1906. Za prvej Slovenskej republiky bola odstránená s odôvodnením, že išlo o Maďara. V roku 1952 odhalili novú pamätnú tabuľu s prepísaným slovenským krstným menom Vojtech. Keďže sa zachovala aj pôvodná tabuľa, od roku 2011 sú obe umiestnené na rodnom dome skladateľa.

Narodil sa rodičom Štefanovi Kélerovi a Anne Bóthovej ako siedme dieťa z pätnástich v protestantskej šarišskej rodine. Rodičia mu vybrali meno Albert Paul. Navštevoval školu za evanjelickým kostolom, kde sa učil nemecky. Rovnako hovorili aj doma. Na ulici medzi deťmi sa naučil šarišsky. Maďarsky v tom čase nevedel. Prvé základy hry na husliach dostal od regenschoriho Franza Schiffera. V hre na klavíri sa zdokonaľoval ako samouk. Členovia meštianskeho, neskôr šľachtického rodu Kélerovcov sa v Bardejove usídlili už v polovici 16. storočia. Jeho otec bol hlavným sudcom a členom mestskej rady. Preto s nevoľou sledoval prvé hudobné kroky mladého Alberta. Po ukončení základného vzdelania Kéler pokračoval v jednoročnom štúdiu na lýceu v Levoči a neskôr v Debrecine. Okrem iného aj preto, aby sa naučil maďarsky. Na reformovanom kolégiu teda študoval právo, filozofiu a spomínaný maďarský jazyk. V Prešove na Evanjelickom kolégiu sa zapísal na štúdium práva a filozofie. Tu svoje hudobné aktivity rozvíjal v hudobnom krúžku. Práve z tohto obdobia pochádzajú prvé Kélerove skladby. Štúdium napokon zavŕšil v roku 1839. Jeho sen byť hudobníkom však nebol v súlade s predstavami rodičov. Tí rozhodli, že v nasledujúcich rokoch ich syn nadobudne prax ako budúci poľnohospodár na veľkostatkoch v Mukačeve, na Liptove, v Beskydách a v Haliči. Ako poslušný syn splnil ich želanie, ale hudbe sa venoval aj naďalej.

Takto v knihe Tvorcovia hudby z roka 1943 zachytil jeho pocity operný spevák a hudobný historik Štefan Hoza: „Ale ako na statkoch grófov myslel na túžbu svojho srdca, tu v náručí božej prírody už v ňom priam dozrela myšlienka dať zbohom gazdovstvu a dať sa na cestu hudobníka. Večerami, keď sa vrátil z poľa, vytiahol z kufra za študentských čias skomponované valčíky a hviždal si ich. Potom vezmúc do rúk husle improvizoval nové, ktoré sa rodili v jeho duši, keď chodil medzi obilím a po lúkach popri žblnkotajúcom potoku. Bolo to čosi ako zo Schubertovho života. Nesmelého a jednako plného nespokojnosti. Zo dňa na deň viac a viac nutila ho vnútorná sila sadnúť si k notovému papieru a písať. Za štyri roky gazdovského života napísal viac ako päťdesiat diel. V zime okrem kníh o gazdovstve študoval i teoretické hudobné knihy, lebo cítil, že mu veľa chýba, aby mohol o sebe povedať, že rozumie hudbe. Kniha Theorie der Tonkunst bola mu drahocenným pokladom. Napísal ju Johann Georg Albrechtsberger, znamenitý viedenský teoretik hudby, organista a skladateľ, priateľ Wolfganga Amadea Mozarta a učiteľ Ludwiga van Beethovena.“

■ ROZHODLA NÁHODA

Napokon mu k vysnivanému hudobnému životu napomohla náhoda: švagor v Haliči, u ktorého pracoval na veľkostatku, na následky vyčinenia prírodných

Priečelie rodného domu skladateľa Bélu KÉLERA v Bardejove

živlov skrachoval a Albert Kéler sa vrátil domov. Neďaleké Bardejovské kúpele navštevovala vznešená spoločnosť a pred ňou skladal Kéler skúšku muzikanta. Hudobníci, angažovaní na sezónu do kúpeľov, neraz hrali Kélerove skladby, pri počúvaní ktorých sa obecenstvo prechádzalo promenádami. Tieto koncerty poskytli Kélerovi nový impulz, a tak sa v roku 1844 rozhodol odísť do Prešova, aby si dávaním hodín hudby zarobil na každodenný chlieb. Urobil tak proti vôli rodičov. Počas divadelnej sezóny, keď kočujúce nemecké i maďarské divadelné spoločnosti navštívili Prešov, hrával v orchestri, a tak samého seba povzbudzoval, aby vytrval v učení a cibrení hudobných vlôh. Rok si takto zarábala a sporil. Po čase však pochopil, že ak naďalej ostane v tomto prostredí, bude iba provinčným hudobníkom a skladateľom.

■ DO SVETA HUDBY

Theateran der Wien vypísal konkurz na prvého huslistu, na ktorom sa zúčastnil aj Albert Kéler. A aj keď prišiel z provinčného prostredia, získal miesto. Dirigentom orchestra bol populárny Franz von Suppé, ktorého hviezda vo Viedni práve žiarila. Mladý Kéler sa v meste na Dunaji veľa naučil. Najmä inštrumentácii, ktorá bola v jeho doterajších dielach bez žiadanej zvukomalebnosti nástrojov. Hudobnú teóriu, harmóniu a inštrumentáciu ambiciózný hudobník študoval zo Schlesingerovej učebnice Manuel des Compositeurs, Directeurs de Musique, Chefs d'Orchestre et de Musique militaire. Vo Viedni sa učil tiež u dvorného organistu, člena cisárskej kapely a profesora harmónie Simona Sechtera. Konkrétne kontrpunkt a harmóniu. Pokrok v inštrumentácii mu pomáhal rozvíjať aj dobrosrdečný a usmievavý Franz von Suppé. Pred verejnosťou vo Viedni sa prvýkrát prezentoval ako skladateľ s dielom Romantická predohra – Ouverture Romantique, ktorú zahrál orchestre divadla. Po ôsmich rokoch účinkovania v Divadle nad riečkou Viedenkou sa stal dirigentom samostatného orchestra v Berlíne. Franz von Suppé mu pri odchode 29. marca 1853 napísal aj odporúčajúci list, kde okrem iného uviedol: „Z mnohých kompozícií menovaného, ako sú ouvertúry, piesne, marše, uhorské valčíky, polky, štajerské tance, mazúrky a tak ďalej, boli niektoré v našom orchestri so zvláštnym úspechom predvedené. Niektoré diela som osobne poznal a vážim si ich. Je mi potešením, že môžem pánovi Kélerovi o tom vystaviť čestné uznanie.“

V Berlíne prijal umelecké meno Béla Kéler a publikum zaujal tak, že sa so svojimi skladbami dostal až na dvorné bály. A začali mu tiež vychádzať jeho skladby tlačou. Veľký úspech zaznamenalo vystúpenie v hamburskej Tonhalle s valčíkom Seemansfahrten – Cesty námorníkov. V Berlíne sa stal dirigentom orchestra Johanna Sommera, kde zažiaril skladbou Grosser Sturmgalopp op. 12. Nemecko mu ležalo pri nohách, no on veľmi skoro pochopil slová,

Detail pamätnej tabule

ktoré mu pri rozlúčke adresoval Franz von Suppé, že hlavným mestom hudby stále ostáva Viedeň. V roku 1855 teda opäť prichádza dirigovať do Viedne. Začína v Hietzingu svojim novým dielom Eine Nacht in Venedig – Noc v Benátkach. O rok neskôr pôsobí v službách rakúsko-uhorskej armády ako kapelník vojenskej hudby 10. pešieho pluku grófa Aloisa Mazzuchelliho, s ktorou prešiel celé Uhorsko. No cíti sa už unavený a chorý a odchádza sa liečiť. Zanechá vojenskú službu a s priateľom z mladosti Jozefom Dubecom zakladá orchester. V rokoch 1863 prijíma dirigentské miesto v orchestri vo Wiesbadene u nassauského kniežaťa. Tu prvýkrát hrali jeho valčík Amschönen Reingeden ich Dein – Na krásnom Rýne spomínam na teba. A postupne ho hrali aj v Paríži, Berlíne, Miláne, Londýne, Amsterdame i v jeho milovanej Viedni. Kritici prirovnali valčík k dielu mladšieho Johanna Straussa Na krásnom modrom Dunaji. Napriek obrovskému množstvu koncertov, ktoré Kéler so svojim orchestrom absolvoval, veď v jednom roku ich bolo až rekordných tristošesťdesiatšesť, uvedomil si zdvihnutý prst choreby a od roku 1872 už neprijal stále dirigentské miesto. Hostoval v Londýne, Manchestri, kde sa do tamojšej Trade Hall zmesťilo okolo desaťtisíc ľudí, Mnichove, Zürichu, Luzerne... Napokon sa uchýlil do Wiesbadenu, kde sa venoval komponovaniu nových skladieb, ich vydávaniu a príprave starších pre tlač.

■ V RODNOM KRAJI

Popri pracovnej vyťaženiosti nezabudol na svoj rodný kraj. Takto sa zdôveril v liste: „Len v tmavom tieni hustých smrečín bardejovských lesov si skutočne odpočinem, len pokoj domova mi prinavráti stratené sily.“ V roku 1858 pri ceste z Bardejova do Debrecína napísal skladbu

Spomienka na Bardejov. Páčila sa aj Johannesovi Brahmsovi, ktorý ho požiadal, či by temperamentnú tanečnú tému s charakteristickým hornouhorsko-cigánskym podfarbením nemohol použiť. Kéler s tým súhlasil, a tak sa jeho tridsaťdva taktov zo spomínanej skladby stalo súčasťou Brahmsových Uhorských tancov.

Vo veku šesťdesiatdva rokov 22. novembra 1882 Kéler zomrel. Na náhrobnom kameni sú vytesané prvé taktiky jeho valčíka Na krásnom Rýne spomínam na teba a nápis: „Béla Kéler, skladateľ a kapelník kniežaťa z Nassau, narodený a vzdelávaný v hornom Uhorsku, pôsobil a zomrel vo Wiesbadene.“

Kéler zostal slobodný, nezaložil si rodinu, život zasvätil hudbe. Možno práve z toho pramenila jeho túžba po domove. Aj v posledných dňoch svojho života myslel na rodné mesto, ktorému odkázal svoju hudobnú pozostalosť.

Krátko po skladateľovej smrti došla pozostalosť do Bardejova. Obsahovala dva portréty skladateľa, originály partitúr i tlačené verzie jeho skladieb, významnania, tlačené programy koncertov zviazané do desiatich kníh, dva vzácky klavírných verzii jeho skladieb. Celkový rozsah jeho odkazu sa už nedá zistiť, pretože sa nezachoval nijaký súpis toho, čo prišlo. Po prevzatí bola zásielka uložená v spisovni bardejovskej radnice.

■ POZOSTALOSŤ V BAŠTE

Autorom zatiaľ najpodrobnejšej štúdie Kélerovej pozostalosti bol docent František Matúš. Ako uviedol, pozostalosť našiel v nevyhovujúcom stave v depozite južnej bašty v drevenej truhlici, kde boli vzácne materiály nahádzané bez akéhokolvek systému a vydané na milosť a nemilosť hľadavcom. Našťastie, vzácne rukopisy výrazne nepoškodili. Docent Matúš ich predbežne roztriedil a po štúdiu rozdelil do troch skupín: rukopisné a tlačené skladby skladateľa, iných autorov a písomná pozostalosť Bélu Kélera. Na základe jeho katalogizačnej práce z rokov 1970 – 1972 registruje fond vyše štyristoštyridsať jednotiek, čo však neznamená rovnaký počet skladieb, keďže skladateľ ich prepisoval v závislosti od dispozície nástrojových obsadení. Spomínané jednotky boli vložené do papierových obalov s titulom a so signatúrou i s podrobným súpisom všetkých materiálov. Rozsah súpisu je prehľadný, prevyšuje dvestopäťdesiat strán a zostal v rukopise. Celý odkaz umelca našiel napokon svoje dôstojné miesto v archíve bardejovského Šarišského múzea. Ležal však takmer nepovšimnutý ďalších štyridsať rokov. Rodné mesto Bardejov sa zavdalo Kélerovi tým, že si ho zvolilo za čestného občana a v Šarišskom múzeu mu venovali miestnosť, kde sú uložené pamiatky po ňom. Výskum pozostalosti Bélu Kélera v Bardejove po dlhých desaťročiach oživa vďaka úsiliu muzikológov, dirigentov, hudobných nadšencov i bardejovských nadšencov. Výsledkom ich úsilia je okrem spomínaných aktivít vydanie profilového CD a zorganizovanie konferencie. Hudobný odkaz skladateľa žije aj vďaka koncertnému cyklu Kultúrne leto Bélu Kélera, ktoré tu pripravujú. V evanjelickom kostole majú za sebou desiaty ročník, na ktorom popri bardejovskom rodákovi zazneli aj skladby Antonína Dvořáka.

Festival I. Stodolu v Liptovskom Mikuláši umožní každému divákovi stať sa porotcom

Bezmála osem hodín divadla počas dvoch dní

Veronika MATUŠKOVÁ – Foto: archív festivalu

Posledný septembrový víkend predvedie v Liptovskom Mikuláši svoj talent približne osemdesiat amatérskych divadelníkov z celého Slovenska. V kultúrnom dome v mestskej časti Palúdzka sa už po štvrtý raz uskutoční Divadelný festival Ivana Stodolu, ktorý sľubuje plné priehrdie výnimočných umeleckých zážitkov. Bohatý program odštartuje v piatok 27. septembra o 16. hodine a pokračovať bude v sobotu 28. septembra od 11. hodiny.

Hlavným cieľom organizátorov festivalu je predstaviť širokej verejnosti aktuálnu tvorbu slovenských neprofesionálnych divadelníkov, z ktorých väčšina pôsobí pod hlavičkou Divadelného odboru Matice slovenskej (DO MS). V piatok návštevníci podujatiavidia tri inscenácie od ochotníkov z Hnúšte, Podzámčoka a Ploštína. V sobotu to budú štyri inscenácie od divadelníkov zo Žiliny, z Detvianskej Huty a dvoch súborov z Rimavskej Soboty.

■ PLNÁ SÁLA POROTCOV

„Aj tento rok ostávame verní systému hodnotenia z predchádzajúcich ročníkov. Všetky inscenácie ohodnotí odborná porota, do ktorej zasadne okrem iných predseda DO MS Marián Lacko či herec Pavol Sedlačko. Hodnotenie však pripraví aj laická porota a výsledky ovplyvnia i samotní diváci. Skutočnosť, že každý divák má možnosť hlasovať za svojho favorita, robí z nášho festivalu výnimočnú kultúrnu akciu. Každý návštevník bez rozdielu

Divadelný festival to sú najmä scénické vystúpenia a výkony aktérov, ale tiež plodné debaty účinkujúcich s porotcami pri rozboroch jednotlivých predstavení. Taký bude aj štvrtý Divadelný festival Ivana Stodolu v Liptovskom Mikuláši, kam koncom septembra prídu divadelní amatéri z celého Slovenska.

veku sa tak stáva porotcom. Všetky hlasy sa neskôr zrážajú a víťaz si odnesie putovnú cenu Ivana Stodolu,“ vysvetlil jeden z organizátorov

a zároveň podpredseda Matice slovenskej Marek Nemeč.

„Usilujeme sa opäť potešiť aj najmenších návštevníkov a možno

aj takýmto krokom im priblížiť ochotnícke divadlo. Detúrence radi privítame v sobotu dopoludnia na rozprávke Hlúpy Kubo, ktorou sa predstaví DS Havran z Rimavskej Soboty,“ uviedol predseda DO MS Marián Lacko.

■ V DIVADELNEJ KUCHYNI

Rozborová časť festivalu ponúkne už tradične diskusie divadelných porotcov s tvorcami a hercami o ich inscenáciách. Ochotníci môžu získať inšpiráciu na zdokonalenie svojich predstavení, profesionálny názor na ich inscenáciu, a tak čerpať nové skúsenosti a vedomosti. Podujatie im zároveň núka priestor na priateľské stretnutie a vzájomnú výmenu nadobudnutých skúseností a poznatkov. Organizátori nezabúdajú ani na hladné brušká, keďže po oboch festivalových dňoch budú priamo na mieste v kotlíku variť divadelnú fazuľovicu či guláš.

Festival nesie meno známeho liptovskomikuláškého rodáka Ivana Stodolu, popredného dramatika, spisovateľa a lekára. Pomenovaním podujatia podľa jedného z najvýznamnejších slovenských dramatikov chcú organizátori vzdať hold samotnej osobnosti Ivana Stodolu, ako aj množstvu jeho úspešných divadelných hier.

Podujatie sa stáva stálicou na mape slovenských ochotníckych divadelných podujatí. Každoročne sa teší veľkému záujmu verejnosti, veď počas predchádzajúcich troch ročníkov prešli jeho bránami vyše dve tisícky návštevníkov. Vstupné na podujatie je dobrovoľné.

MATIČNÉ DEPEŠE

Pocta od spisovateľov

Na slávnostnom zasadnutí výboru Matice slovenskej k storočnici jej oživotvorenia 3. augusta v Martine predseda Spolku slovenských spisovateľov Miroslav Bielik blahoželel národnej ustanovizni k jubileu s tým, že spisovateľská organizácia oceňuje jej nezastupiteľné účinkovanie v oblasti literatúry, knižnej kultúry, zásluhy pri ochrane a zveľadovaní nášho národného kultúrneho dedičstva a kľesenia ciest k slovenskej štátnosti a upevňovania vlastenectva v európskom priestore. Predsedovi MS Mariánovi Gešperovi symbolicky odovzdal Čestnú poctu SSS Matici slovenskej.

Pozvánka do Dvorany

V priestoroch Dvorany Ministerstva kultúry Slovenskej republiky si ešte stále môžete pozrieť výstavu SNP v kultúre a umení, doplnenú výstavou diel troch národných umelcov – Vincenta Hložníka, Ladislava Snopeka a Oresta Dubaya, ktoré výrazným spôsobom tlmočia humanistický, protivojnový postoj ich tvorcov v komornej i monumentálnej tvorbe. Výstavný projekt pri príležitosti okrúhleho sedemdesiateho piateho výročia Slovenského národného povstania pripravil Klub výtvarných umelcov a teoretikov v spolupráci s MK SR, so Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov (SZPB) a s Maticou slovenskou – jej výtvarným odborom.

Hrdinom SNP

Ako na mnohých miestach našej vlasti po tieto dni aj obyvatelia Žiliny si pripomenuli sedemdesiate piate výročie od vypuknutia Slovenského národného povstania. Spomienkové oslavy sa konali v utorok 27. augusta pri Pamätníku v Lesoparku Chrást a 28. augusta si hrdinov, ktorí padli v boji za mier a slobodu, uctili v Sade SNP pri pamätnej plakete genmjr. in memoriam Jozefa Dobrovodského.

Deň ústavy v Nových Zámkoch

Mesto Nové Zámky a MO MS v Nových Zámkoch pripravili kultúrny program ku Dňu Ústavy SR. Oslavy štátneho sviatku sa uskutočnili 2. septembra 2019 v podvečerných hodinách v priestoroch Domu kultúry na Hlavnom námestí. V kultúrnom programe vystúpili členovia Detského folklórneho súboru Matičiarik, Ľudová hudba Matičiarik a vokálny súbor Enthea. Moderátorkou podujatia bola Anna Rošková, poslankyňa MsZ a podpredsedníčka MO Matice slovenskej v Nových Zámkoch.

Lipka slovenskej štátnosti

Dvadsať sedme výročie vzniku základného zákona nezávislého suverénneho štátu Slovenskej republiky si pripomenuli aj v Brezne na malej slávnosti pri Lipke slovenskej štátnosti, kde spomienkové príhovory na neľahký proces prijímania Ústavy SR ako piliera nášho samostatného štátu predniesli predsedníčka MO MS Ivana Kružliaková, viceprimátor mesta Ján Králik a prednostka OÚ Ingrid Poliaková. Podujatie spríjemnilo vystúpením kolektívu členovia MO MS, mužská spevácka skupina Krnohári.

Prípravuje Emil SEMANCO

Matka Ľudovíta Štúra má už dôstojné miesto posledného odpočinku Matičiarci sa vyzbierali na úpravu hrobu a starajú sa oň

Text a foto: Matej MINDÁR

Miestny odbor Matice slovenskej v Trenčíne v spolupráci s Krajskou organizáciou Spolku slovenských spisovateľov v Trenčíne si každoročne na miestnom evanjelickom cintoríne pripomínajú výročie úmrtia matky Ľudovíta Štúra Anny Štúrovej, rod. Michalovej.

Napriek tomu, že Trenčín je rodiskom mnohých významných osobností slovenskej histórie, mesto si akosi nevie adekvátnym spôsobom uctiť ich celoživotné dielo. To platí aj v prípade matky nášho kodifikátora spisovnej slovenčiny Ľudovíta Štúra, bez ktorého by sme ako národ dnes azda ani neexistovali.

Hrob matky Ľudovíta Štúra v Trenčíne bol v dosť žalostnom stave, kým sa oň nezачali starať miestni matičiari.

Anna Štúrová, rod. Michalová, bola dcérou významného trenčianskeho meštana a mäsiara Jána

Michalca a Anny, rodenej Demianovej, pochádzajúcej zo starej zemianskej rodiny. Pri príležitosti sto šesťdesiateho šiesteho výročia jej úmrtia si trenčianski matičiari v skromných podmienkach na miestnom evanjelickom cintoríne 27. augusta 2019 uctili jej pamiatku. Mesto Trenčín môže byť právom hrdé na to, že bolo rodiskom matky jednej z najvýznamnejších osobností slovenských dejín. V roku 2015 vďaka úsiliu Miestneho odboru Matice slovenskej v Trenčíne sa podarilo na obnovu jej hrobu zozbierať finančné prostriedky. Podľa vtedajšej predsedníčky MO MS Janky Polákovéj hrob Anny Štúrovej bol

naposledy zrenovovaný v roku 1932 ženským spolkom Živena. „Keď sme boli pri hrobe v januári pri príležitosti narodenia Anny Štúrovej, boli sme nemilo prekvapení, v akom je stave. Od roka 1932 sa na ňom nič nespravilo. To ma podnietilo k tomu, aby som iniciovala obnovenie hrobu matky Ľudovíta Štúra.“ Trenčianski matičiari si zároveň pripomenuli aj sedemdesiate výročie úmrtia manželky zakladateľa Trenčianskych novín a jedného zo signátorov Deklarácie slovenského národa Karola Štúra Kornélie Štúrovej, rodenej Žambokrétovéj, pri náhrobniku Janka a Karola Štúra.

Dvadsať sedma spomienka na svätého Gorazda v hlavnom meste Slovenska

Dúšky živej vody svätogorazdovskej tradície

Miroslav HOLEČKO – Foto: archív SNN

Tohoročné svätogorazdovské podujatia sa konali v znamení niekoľkých jubileí – 1150. výročia úmrtia Konštantína Filozofa – svätého Cyrila, sto päťdesiateho výročia úmrtia Štefana Moyses, prvého predsedu Matice slovenskej, stého výročia oživotvorenia Matice slovenskej, jubilejných tridsiatych svätogorazdovských dní na Slovensku a pätnásteho výročia založenia Spoločnosti svätého Gorazda.

Dvadsať sedma spomienka na svätého Gorazda v hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave sa uskutočnila 27. júla 2018 v bratislavskom gréckokatolíckom Katedrálnom chráme Povýšenia vznešeného a životodarného Kríža. Prvýkrát v histórii podujatia bola Matica slovenská jej hlavným organizátorom a predseda Marián Gešper vedno s vladkom Mons. Petrom Rusnák, bratislavským eparchom, prevzali záštitu nad celým podujatím. Tradičným duchovným prológom podujatia bola Archijerejská svätá liturgia, ktorú odslúžil Mgr. Vladimír Skyba, generálny vikár bratislavskej gréckokatolíckej eparchie. Predseda Matice slo-

venskej Marián Gešper vo svojom vystúpení spomínal historické i súčasné spoločenské poslanie tejto najstaršej národnej, kultúrnej a vedeckej ustanovizne Slovákov. Pripomenul i matičné výročia, ktoré rámcujú tohoročné podujatia svätogorazdovskej tradície, a zmienil sa o zámere osadiť v martinskom matičnom panteóne aj bustu svätého Gorazda. Predseda Spoločnosti svätého Gorazda a prezidia Matice slovenskej Miroslav Holečko priblížil osobnosť a dielo sv. Gorazda, ktoré vytvoril spolu s byzantskými učencami, vierozvestcami sv. Konštantínom Cyrilom a Metodom, ktorým sme sa už v IX. storočí etablovali medzi najvyspe-

lejšími národmi súdobej Európy a sveta. Umeleckým epilógom podujatia bolo dramatické pásmo Dúšok živej vody, ktorého autorom a režisérom bol Peter Vrlík. Predstavili sa v ňom členovia Matičnej divadelnej ochotníckej scény P. Schvantner, M. Stromko, J. Richter, P. Mráz a P. Vrlík. Zrelými umeleckými výkonmi priblížili najdôležitejšie epizódy z úsvitu našich národných, kresťanských a štátnych dejín.

Organizátormi tohoročnej bratislavskej spomienky boli Gréckokatolícka cirkev, Bratislavská eparchia, Matica slovenská v Martine, Spoločnosť svätého Gorazda, Bratislava, Rada Konferencie biskupov Slovenska pre

Reliéf sv. Gorazda od majstrov Mariána a Tomáša Polonských

vedu, vzdelanie a kultúru a Spolok sv. Cyrila a Metoda, Michalovce. Dvadsať sedma spomienka na svätého Gorazda v hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave tvorila súčasť jubilejných tridsiatych svätogorazdovských dní na Slovensku a druhej Dekády svätého Gorazda na Slovensku 2015 – 2026, nad ktorými jednásty raz prevzal záštitu exprezident Slovenskej republiky Ivan Gašparovič.

OČAMI MATIČIARA

Košickí matičiari si v tomto roku pripomínajú sté výročie založenia svojho odboru. Zakladajúce valné zhromaždenie sa konalo 10. novembra 1919 v dvorane Župného domu. Počas priprav na oslavu tohto veľkého sviatku vznikla výzva, aby členovia odboru, najmä mladšie ročníky, sa v auguste až októbri podieľali na očistení hrobov významných matičiarov, našich bývalých členov, či očistení pamätníkov a pamätných tabúl v metropole východu.

Užitočná brigáda

Na výzvu už reagovali košickí matiční aktivisti Anton Meteňko, Andrej Andrejčák a Marek Meteňko. Devätnásteho augusta 2019 v popoludňajších hodinách na košickom verejnom cintoríne sv. Rozálie sa vybrali k pamätníku košického matičiara predsedu MO MS v Košiciach v rokoch 1920 – 1922 a župana košickej veľžupy JUDr. Jána Rumanna (*1876 – †1925).

Významnou pamiatkou na túto osobnosť je monumentálny náhrobok s bustou a výrazným elipsoidným nápisom: „Oslobodené Slovensko Rumannovi.“ Spomenutí matičiari s hrôzou zistili neblahý stav hrobového miesta husto zarastené popínavými rastlinami, jeho obrubník sa dal na niektorých miestach len tušit. Vysúkali si rukávy a pustili sa do práce. Kopila sa halda odstránenej haluziny, vyvalený kus betónu z obrubníka našiel opäť svoje miesto... Pamätník sa črtal v pôvodnej kompozícii, čo je štvrtkrh s polomerom okolo desať metrov. Po vyše dvoch hodinách usilovnej práce si matičiari dali prestávku, ktorú využili na podrobnejšiu obhliadku hrobového miesta. Po jeho očistení už boli zreteľné aj viaceré detaily, napríklad nápis BREZA na buste Dr. Rumanna, pravdepodobne meno kovolejára či firmy, ktorá podobizňu vyhotovila. Matičiari mohli obdivovať aj ďalšie kovové súčasti pamätníka – knižnicu slovenského školáka „oslobodeného Slovenska“. Ten si už môže slobodne čítať nielen SLOVENSKÚ ČITANKU, ale ani KOLLÁR, ŠTÚR či HVIEZDOSLAV nechýbajú v jeho knižnici. Pamätník by napriek tomu potreboval odbornú rekonštrukciu kovovej aj mramorovej časti, ale najmä obnovu narušeného základu z tehál. A následne pravidelnú údržbu. Do miesta posledného odpočinku J. Rumanna necitlivo zasiahli aj pozostali neobohého z vedľajšieho hrobu, ktorí do tesnej blízkosti osadili lavičku, ale bezprostredným nebezpečenstvom sú prerastené ihličnany, ktoré by bolo treba dendrologicky ošetriť, lebo pri zlomení hrozia poškodiť pamätník.

Prvá matičná brigáda dopadla nad očakávanie úspešne. Náradie: rýle, motyky, hrable, lopatu, sekerku zo svojej záhradky poskytla pani Anička Meteňková.

Anton METEŇKO,
predseda MO MS v Košiciach

Dramatická rekonštrukcia udalostí v roku 1944 v podaní divadelných ochotníkov

Matica si dôstojne uctila sedemdesiate piate výročie SNP

Text a foto: Marián GEŠPER, predseda MS

Matica slovenská si tento rok pripomenula výročie Slovenského národného povstania (SNP) nezvyčajnou formou – priamou účasťou na centrálnych oslavách v Banskej Bystrici. Matičiari sa zúčastnili už na pietnych aktoch vo Zvolene 28. augusta 2019 a na druhý deň počas štátneho sviatku priamo v Banskej Bystrici-Kremničke. Súčasťou programu i pripomenutie významnej udalosti v dejinách nášho národa bola už na úvod prísaha slovenskej partizánskej brigády Za slobodu Slovanov v podaní matičných divadelníkov a mladých matičiarov.

Na zvolenskom hlavnom námestí pripravili matiční organizátori 28. augusta nielen pietny akt kladenia vencov a vystúpenie súborov, ale aj pútavú dramatickú udalosť pred sedemdesiatimi rokmi.

V Parku Štefana Višňovského vo Zvolene pripravili matiční divadelní ochotníci predstavenie pod názvom Vrátime sa živý o osudoch slovenských dôstojníkov L. Kalinu a L. Kukorelliho, ktorým si uctili aj matičiari v SNP.

Partizánska prísaha zaznela pri pamätníku SNP na námestí vo Zvolene. Tamojší program nevednej a úprimnej spomienky spoluorganizoval Okresný úrad Zvolen, SZPB a Ozbrojené sily Slovenskej republiky. Podujatie neskôr popoludní pokračovalo divácky pútavou scénickou dramatickou udalosťou v Parku Štefana Višňovského. Prítomní návštevníci mohli vidieť dramatickú rekonštrukciu udalostí z roka 1944 pod názvom Vrátime sa živý. Predstavenie a jeho tvorcovia sa nechali inšpirovať osudmi mladých slovenských dôstojníkov Ladislava Kalinu a Ľudovíta Kukorelliho. Samostatná časť predstavenia bola venovaná aj matičiarom v SNP – Jánovi Bodenekovi, Júliusovi Barč-Ivanovi, Alexandrovi Hirnerovi, Antonovi Augustínovi Banikovi, Jánovi Martákovovi či Jánovi Štefánikovi, synovcovi generála Milana Rastislava Štefánika. Matičiari nezabudli ani na našu národnú

umelkyňu a matičiaru Evu Kristinovou, ktorá bola aktívna účastníčka SNP. Podujatie emotívne dokreslili aj vystúpenia Folklorného súboru Chemlon pod vedením Mira Kerekaniča a dychová hudba, ktorá uviedla dobové

FOTORIPIORT

slovenské a ruské vojnové piesne. Na druhý deň počas štátneho sviatku výročia SNP si Mladí matičiari pripomenuli tragické udalosti šiestym ročníkom cyklojazdy SNP, počas ktorej sa v každej obci medzi Zvolenom a Banskou Bystricou pri pamätných tabuliach, cintorínoch a pamätníkoch zastavili a zdôraznili tak, že povstanie neprebíhalo len v jeho epicentre, ale v širokom okolí Banskobystrického kraja. Pri poslednej zastávke si pripomenuli udalosti, ktoré sa odohrali v Kremničke, v súčasnosti už v mest-

skej časti Banskej Bystrice. Aj hlavná časť divadelného predstavenia znázorňovala a aspoň na chvíľu oživila tragédiu Kremničky, Nemeckej a ďalších miest zločinov i represii nemeckých bezpečnostných zložiek proti povstaleckým vojakom, partizánom a civilnému obyvateľstvu. To bol aj cieľ podujatia – pripomenúť verejnosti túto tragickú časť našej histórie živou formou, poukázať na skutočné historické postavy. Základným cieľom bolo predstaviť mená konkrétnych zločincov nemeckého Sicherheitsdienstu a Einsatzgruppen H, ktorí boli v pozadí zločinov, rovnako aj tragické osudy vojakov, partizánov a civilistov, a tým si ich pietne sprítomniť.

Hodnoty obrany slovenskej vlasti si musíme neustále pripomínať, lebo nie sú samozrejmosťou ani dnes v čase vyhotrenej globalizácie a zavádzania umelých ideológií.

Mikulášski matičiari si pripomenuli Deň Ústavy Slovenskej republiky

Už pod rozkošatenou lipou...

Text a foto: Peter VRLÍK

V Liptovskom Mikuláši 2. septembra 2019 oslávili dvadsiate siedme výročie prijatia základného zákona nášho štátu Ústavy Slovenskej republiky. Miestny odbor MS si túto udalosť pripomína od roka 1994, keď mikulášski matičiari pred Domom MS zasadili Lipku Ústavy SR. Z lipky sa už stala rozkošatená lipa. A pod ňou sa nachádza jeden z mála pamätníkov venovaných tejto významnej udalosti v dejinách nášho národa. Pamätník slávnostne odhalili v roku 2004. Mikulášski matičiari tak v tomto roku slávnostne pripomenuli výročie – dvadsaťpäť rokov od zasadania Lipky Ústavy SR a pätnásť rokov od odhalenia pamätníka venovaného tejto udalosti.

Program otvoril matičný spevok Senior zaspievajúc hymny Slovenskej republiky. Báseň od Andreja Plávku zarecitoval Milan Stromko, predseda KR MS ŽSK. Po ňom privítal predseda MO MS Ferdinand Chovanec vzácnych hostí: Lenku Mitrengovú, prednostku Okresného úradu v Liptovskom Mikuláši, Jána Blcháča primátora Liptovského Mikuláša, Mareka Nemca, podpredsedu MS. Význam tohto štátneho sviatku, ako aj problémy s prijatím ústavy v SNR pripomenul vo svojom príhovore predseda MO MS v Liptovskom Mikuláši Ferdinand Chovanec. Prítomných pozdravila i prednostka Okresného úradu v Lip-

Predstavitelia mesta Liptovský Mikuláš a Maticie slovenskej kladú veniec k symbolickému miestu, ktoré pripomína prijatie Ústavy SR.

tovsom Mikuláši Lenka Mitrengová, ktorá je zároveň aj predsedníčka OR SNS. Nakoniec sa k prítomným prihovoriť primátor mesta Liptovský Mikuláš Ján Blcháč. Na záver svojho príhovoru oznámil dôležitú správu. Priestor, kde sa nachádza Lipa Ústavy SR, sa bude renovovať a pri tej príležitosti budú poslanci iniciovať starší návrh mikulášskych matičiarov, ktorý bol zaslaný na Mestský úrad už asi pred piatimi rokmi, aby sa toto námestie pred Domom MS nazývalo Námestie Ústavy SR. Na záver sa predseda MO MS poďakoval prítomným za účasť a matičný spevok zaspieval pieseň Kto za pravdu horí.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Dovolenkový a prázdninový čas prerušil aj náš kvíz a my vám, vážení čitatelia, dlhujeme ešte správnu odpoveď a výhercov zo SNN č. 32 – 33/2019, v ktorých sme sa pýtali, kde je rezervácia tmavej oblohy a astronomické observatórium, o ktorom sme aktuálne písali. Správna odpoveď mala znieť, že toto zariadenie na pozorovanie oblohy a javov na nej sa nachádza v Kolonickom sedle v okrese Snina. Spomedzi vašich odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Mária Kuliňová, Ružomberok; Anna Cmariková, Košice; Augustín Hora, Sliach.

• Významné výročie SNP ponúka množstvo návratov k ozbrojenému povstaniu proti nacizmu a fašizmu a rovnako aj kladie ešte mnoho otázok. My máme iba jediný: Ako sa volali vojenský predstavitelia SNP, ktorých Nemci zajali na Starých Horách, po výsluchoch transportovali do Nemecka, kde sa stopy po nich nadobro strácajú? Svoje odpovede posielajte našej administrátorky na mailovú a poštovú adresu redakcie do vyjdenia najbližšieho čísla SNN.

(se)

(jč)